

kinderombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

Rapport

In eenzaamheid gepest

Kinderen over hun ervaringen met pesten en (het gebrek aan) hulp bij pesten

Numero: KOM007/2022
Datum: 14 juni 2022

In eenzaamheid gepest

Kinderen over hun ervaringen met pesten en (het gebrek aan) hulp bij pesten

© De Kinderombudsman, 14 juni 2022

Onderzoeksteam

Marit Hopman

Geeta Harnam

Hilde de Jonge

Laura van den Heuvel

Kinderombudsvrouw

Margrite Kalverboer

Kinderen hebben rechten

Ieder kind kan in zijn of haar leven in een kwetsbare situatie belanden. Een situatie waarin kinderrechten onder druk staan. De kinderrechten zijn vastgelegd in het 'Kinderrechtenverdrag'. Deze rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar. De Kinderombudsman bevordert de naleving van kinderrechten in Europees en Caribisch Nederland. Het is onze missie dat alle kinderen in een geweldvrije en stimulerende omgeving opgroeien.

Onderzoek

Ons team doet onafhankelijk onderzoek naar situaties waarin kinderrechten niet (voldoende) worden nageleefd. Wij onderzoeken klachten over (overheids)organisaties, zoals het onderwijs, de kinderopvang en de jeugdzorg. Wij zijn een tweedelijns klachtenorganisatie. Dat betekent dat er eerst een klacht moet worden ingediend bij de organisatie zelf. Is die klacht niet naar tevredenheid afgehandeld? Dan doen wij als dit gevraagd wordt onderzoek naar de klacht.

Advies

De Kinderombudsman geeft advies aan de regering, de Tweede Kamer en (overheids)organisaties. Dit doen we gevraagd en ongevraagd, op basis van onderzoek en signalen die bij ons binnenkomen. We denken mee over structurele oplossingen voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Stem en invloed van het kind

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Neemt een professional een beslissing over een kind? Dan moet het belang van het kind daarbij voorop staan. Dat is een van de belangrijkste kinderrechten. Kinderen moeten ook hun mening kunnen geven over een besluit dat hen aangaat. Hun mening moet zwaar wegen. En het besluit moet vervolgens goed aan het kind uitgelegd worden.

Ga naar onze website voor meer informatie, rapporten en adviezen:

www.kinderombudsman.nl

Inhoudsopgave	
Voorwoord	5
Kinder- en jongerensamenvatting	6
HET VERHAAL VAN MADELIEF (15 JAAR)	8
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 De onderzoeksvragen	10
1.3 Opbouw rapport	10
2. Wat weten we over pesten?	11
2.1 Signalen van de Kinderombudsman	11
2.2 Kinderrechten als kader	11
2.3 Andere onderzoeken naar pesten	12
2.4 Wet- en regelgeving en beleid om pesten tegen te gaan	13
2.5 Resumerend	16
HET VERHAAL VAN ROBIN (12 JAAR)	18
3. Pestervaringen van kinderen: waarom, waar en hoe wordt er gepest	19
3.1 Gepeste en niet-gepeste kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld	19
3.2 Waarom worden kinderen gepest? Uiterlijk, gedrag en discriminatie	20
3.3 Waar worden kinderen gepest? Meer dan alleen een school-aangelegenheid	23
3.4 Hoe worden kinderen gepest? Belediging en mishandeling als vorm van pesten	24
4. Bevindingen: impact van het pesten	27
4.1 Impact op het welzijn van kinderen	27
4.2 Impact op de ervaren veiligheid van kinderen	28
4.3 Impact op het respect en vertrouwen in de toekomst	30
5. Bevindingen: hulp bij pesten	32
5.1 Hulpbronnen van kinderen die gepest worden	32
5.2 Wat helpt volgens kinderen tegen pesten?	35
HET VERHAAL VAN SOPHIE (12 JAAR)	39
6. Conclusies	40
Vraag 1: Waarom worden kinderen gepest en in hoeverre is hierbij sprake van discriminatie?	40
Vraag 2: Wat is de impact van pesten op kinderen en jongeren en hangt deze samen met de door hen genoemde gronden?	41
Vraag 3: Wat vinden kinderen van de hulp die zij krijgen en wat zien zij als mogelijke oplossingen?	43
Vraag 4: Welke groep(en) kinderen geven hun leven een onvoldoende en welke oplossingen zien zij om het pesten aan te pakken?	44
HET VERHAAL VAN GIVANA (11 JAAR)	45
7. Aanbevelingen	46
Literatuurlijst	50
Bijlage 1: Onderzoeksopzet	53
B.1 Doelgroep	53
B.2 Onderzochte thema's	53
B.3 Onderzoeksmethoden	53
Bijlage 2: Tabellen en overzichten van het vragenlijstonderzoek	55
Bijlage 3: Vragenlijst kinderen	60

Voorwoord

Kinderen die langdurig en ingrijpend gepest worden, kunnen hiervan hun leven lang de littekens dragen. Toen ik zes jaar geleden werd benoemd als Kinderombudsman was er veel maatschappelijke aandacht voor pesten. Op scholen werden bewezen effectieve programma's om pesten tegen te gaan geïntroduceerd en er was de hoop en de verwachting dat dit het pesten zou verminderen.

Maar dat is nog onvoldoende het geval. Uit de signalen die kinderen, maar ook hun ouders of opa's en oma's, de afgelopen jaren bij de Kinderombudsman hebben afgegeven, bleek dit steeds opnieuw. Keer op keer kwam op de vraag: *Wat zou jij doen als jij de Kinderombudsman of -vrouw zou zijn?*, de reactie: *'Doe iets aan pesten!'*. Dit was in september 2021 voor de Kinderombudsman aanleiding om een nieuw onderzoek te starten.

Wat mij geraakt heeft, toen we dit onderzoek openden, is de enorme, spontane respons uit diverse hoeken. Oudere mensen, volwassenen, die ons schreven hoe het pesten hun jeugd en hun latere leven geruïneerd heeft. Hoe ze er nog steeds last van hebben. Hoe ze soms nu nog badend in het zweet wakker worden; nachtmerries over die tijd. Wanhopige ouders die vertelden dat hun kind gepest werd en dat ze zich machteloos voelen omdat er niets lijkt te helpen of omdat ze de boodschap krijgen dat hun kind een beetje weerbaarder moet worden. Of zelfs 'dat pesten er bij hoort'. Kinderen die aangeven hoe wanhopig ze zijn en hoe uitgesloten en afgewezen ze zich voelen.

Met dit onderzoek, waarin de stem van kinderen en jongeren centraal staat, wil ik een bijdrage leveren aan een betere onderkenning, herkenning en vooral vermindering van pesten. Breed binnen onze samenleving. Want pesten gebeurt overal. Vooral op school, maar ook online, in de buurt, bij sportverenigingen en zelfs op stages of werkplekken. Kinderen pesten elkaar, maar worden ook door volwassenen gepest. Kinderen worden gepest vanwege hun uiterlijk en gedrag maar ook vanwege redenen die eigenlijk discriminatie zijn. Zoals huidskleur, herkomst of seksuele gerichtheid. Pesten is in onze samenleving een breed verspreid fenomeen dat noodzaakt tot een brede aanpak waarbij we iedereen nodig hebben. Pesten is zeer ingrijpend voor degenen die er mee te maken hebben en het is aan ons allemaal om pesten uit onze samenleving te verbannen.

Ik wil alle kinderen bedanken die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Het is pijnlijk om te schrijven of te vertellen over je eigen pestervaringen. De nare gevoelens die pesten geven, komen opnieuw naar boven. Met het delen van jullie ervaringen hebben jullie je stem laten horen en een essentiële bijdrage geleverd aan het duiden van pesten en het aangeven van dat wat er volgens jullie nodig is om pesten te stoppen.

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

Kinder- en jongerensamenvatting

Dit onderzoek gaat over kinderen die gepest worden. Kinderen die worden buitengesloten, uitgescholden en soms ook geschopt en geslagen door andere kinderen. Soms worden kinderen gepest vanwege hun uiterlijk of hun kleding. Andere kinderen worden gepest omdat ze een andere huidskleur hebben, een handicap of omdat ze nog niet weten of ze een jongen of een meisje zijn. Als kinderen om die redenen gepest worden, dan noemen we dat discriminatie.

Pesten gebeurt vooral op school, maar ook in de buurt, online en op sportverenigingen. Er zijn wel hulpprogramma's voor scholen om kinderen te helpen als ze gepest worden. Helaas worden die niet overal gebruikt. En wordt er nog steeds veel gepest. Soms lijkt het alsof pesten nooit stopt.

De Kinderombudsman maakt zich zorgen over het pesten. Het is een serieus probleem, want veel kinderen voelen zich daardoor eenzaam, verdrietig, onzeker en onveilig. De Kinderombudsman vindt dat deze kinderen beter geholpen moeten worden. Daarom zijn wij een onderzoek gestart om aan kinderen zelf te vragen wat hun ervaringen met pesten zijn, en met de hulp die zij daarbij krijgen.

Wat hebben we gedaan?

In dit onderzoek vroegen we kinderen die gepest worden via een online vragenlijst naar hun ervaringen. Ook vroegen we wat zij denken dat nodig is om kinderen die gepest worden te helpen. Naast de vragenlijst spraken we met kinderen over hun pestervaringen en hoe dit hun leven beïnvloedt. Deze verhalen hebben we in ons onderzoeksrapport opgeschreven, zodat iedereen kan zien wat pesten en discriminatie met kinderen doet.

Er zijn ook andere onderzoeken gedaan naar pesten en naar discriminatie. Informatie uit deze onderzoeken over pesten, hebben we in ons onderzoek gebruikt.

Wat hebben we gevonden?

De belangrijkste resultaten uit het rapport zijn:

- De meeste kinderen worden gepest vanwege hun uiterlijk, kleding of gedrag.
- 1/3 van de kinderen wordt gepest om redenen die eigenlijk discriminatie zijn. Bijvoorbeeld vanwege een handicap of omdat ze verliefd zijn op iemand van hetzelfde geslacht.
- Ongeveer 15% van de kinderen wordt zo gepest, dat zij hun leven een onvoldoende geven.
- Kinderen hebben het meeste last van pesten als zij op meerdere plekken gepest worden, als zij om meerdere redenen gepest worden én als ze niet praten over het pesten.

De belangrijkste conclusie uit het rapport is:

- Kinderen die gepest worden, willen dat hun pesters steviger worden aangepakt. Ook vinden ze het belangrijk dat andere kinderen weten hoe het voelt om gepest te worden.

Wat moet er veranderen en wie moet dat doen?

Iedereen in de samenleving (volwassenen én kinderen) moet pesten en discriminatie serieus nemen en niet meer toestaan. Anders kunnen we pesten nooit aanpakken. Een aantal belangrijke dingen die moeten gebeuren zijn:

- Het is belangrijk dat er ook programma's tegen pesten komen op andere plekken dan school. Bijvoorbeeld in de buurt en online. Daar moeten de ministeries samen aan werken.
- Voor alle kinderen is het belangrijk dat zij hulp krijgen bij pesten. Ook als dat niet helpt om het pesten te stoppen. Zo weten zij in ieder geval dat zij niet alleen staan.
- Veel kinderen vinden het moeilijk om over pesten te praten. Bijvoorbeeld omdat ze zich schamen. Maar praten over pesten is belangrijk. Alleen dan kun je geholpen worden. Daarom moeten we samen met kinderen kijken, hoe we gepeste kinderen kunnen helpen om makkelijker over het pesten te praten.
- Volwassenen vinden het soms ook moeilijk om over pesten of discriminatie te praten. Daarom moeten alle volwassen die met kinderen werken, zoals leerkrachten of jeugdhulpverleners, leren hoe ze dit het beste kunnen doen. Dit moeten ze al leren als ze zelf nog aan het leren zijn om leerkracht of jeugdhulpverlener of politie-agent te worden.

HET VERHAAL VAN MADELIEF (15 JAAR)

'Het begon allemaal heel onschuldig met wat lullige grapjes van een paar kinderen. Daar kon ik in het begin nog wel mee omgaan. Maar het werd steeds erger. En het gebeurde steeds vaker. Zeker nadat ik het opnam voor een vriendinnetje van me die gepest werd. Op een gegeven moment zelfs dagelijks. Dan gingen we bijvoorbeeld bij gym een spel doen. En dan zeiden ze dat ik niet bij hun in het groepje mocht. En als ik niet m'n best zou doen, zouden ze me dood maken.

Het zijn steeds dezelfde kinderen die me pesten. Ik zit al sinds de brugklas bij ze in de klas. Ze hebben me ook een keer online gepest. Toen plaatsten ze allemaal rare foto's en berichtjes op mijn naam in een whatsapp groep. Ik denk dat die kinderen gewoon jaloers op me zijn. Omdat ik open en sociaal ben. En ik ben heel goed in sport.

Ik vertel het altijd aan mijn moeder als ik gepest ben. En ik vertel het aan de leerkracht en de sectorleider. Het is fijn als er iemand naar je luistert. Net als de psycholoog waar ik heen ga. Die helpt mij sterker in m'n schoenen te staan. Soms wordt het me gewoon teveel en weet ik even niet meer wat ik moet doen. Of ik word boos op iemand anders die er niets meer te maken heeft. Ik keer ook heel erg naar binnen en word angstig. Niet alleen op school, maar ook als ik naar buiten ga.

Toch heb ik vertrouwen in de toekomst. Ik hoop dat de school het pesten gaat aanpakken. Ik ben laatst met mijn ouders op gesprek geweest bij de directeur. Er is een keer voorgesteld dat ik via de nooduitgang de school in en uit zou mogen. Maar dat wil ik niet. Dan loop ik weg voor het probleem. En gaat het pesten gewoon door. Ik denk dat die pestkoppen zelf via een aparte ingang moeten gaan!'

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 24 september 2021 openden we vanuit de Kinderombudsman het onderzoek naar pestervaringen van kinderen.¹ Ondanks de maatschappelijke aandacht voor het onderwerp en de vele inspanningen om pesten uit te bannen, blijven meldingen over pesten, en het niet goed oplossen van pesten, onverminderd bij de Kinderombudsman binnen komen. In 2021 hebben we de meldingen die in twee jaar zijn binnen gekomen geanalyseerd. Uit deze [analyse](#) kwamen drie opvallende resultaten naar voren:

1. Kinderen worden relatief vaak gepest vanwege discriminatiegronden zoals benoemd in Artikel 2 van het kinderrechtenverdrag (IVRK).
2. Het pesten van kinderen neemt ernstige vormen aan waarbij vaak sprake is van bedreiging of geweld.
3. Pestgedrag wordt door scholen vaak niet (h)erkend en kleiner gemaakt door het te zien als een vorm van plagen.

Deze analyse was aanleiding om nieuw verdiepend onderzoek te openen en een vragenlijst uit te zetten onder kinderen. Dat dit onderwerp leeft in de samenleving merkten we aan de reacties op de oproep om aan dit onderzoek mee te doen. Pesten heeft een enorme impact op het leven van degenen die met pesten te maken hebben, en op hun directe omgeving. We zijn gebeld door kinderen, door ouders, grootouders. We zijn ook gebeld door volwassenen die in hun jeugd ooit gepest waren en daarvan nog steeds de littekens dragen. Pesten, zo bleek wederom, kan levens verwoesten. Maar goede ondersteuning en hulp kunnen maken dat kinderen sterker staan.

In dit verdiepende onderzoek kijken we naar pestgedrag tussen kinderen onderling. Daarnaast kijken we naar situaties waar volwassenen door hun bejegening of behandeling kinderen pesten. We willen weten om welke redenen kinderen gepest worden. Hierbij nemen we ook redenen mee die vallen onder de persoonskenmerken zoals ze beschermd worden in art. 2 IVRK (Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind); het non-discriminatie artikel. We kijken hierbij dus breder dan alleen naar discriminatie op grond van herkomst of huidskleur – zoals het in de samenleving vaak geïnterpreteerd wordt – maar ook naar andere discriminatiegronden zoals gender, seksuele gerichtheid, handicap of geloofsovertuiging. Dit vinden we belangrijk omdat wanneer pesten feitelijk discriminatie is, het de vraag is of er een op discriminatie gerichte aanpak moet komen tegen pesten die anders is dan voor pesten op niet-discriminatiegronden. Los van de vragen die naar voren zijn gekomen in de eerdere analyse die we gemaakt hebben van de meldingen over pesten die bij de Kinderombudsman binnen zijn gekomen, kijken we in dit verdiepende onderzoek ook naar de groep kinderen die door het ijs lijkt te zakken. Dat wil zeggen, de groep kinderen die op basis van het rapportcijfer voor hun leven, hun leven een onvoldoende geeft. Wat kenmerkt deze kinderen en wat hebben zij nodig in de aanpak van pesten?

In dit rapport stellen we kinderen centraal. We willen weten of dat wat we in de in september 2021 gepresenteerde analyse van de meldingen bij de Kinderombudsman tegen kwamen, volgens hen geldt voor meer kinderen in

¹ In het Kinderrechtenverdrag wordt iedereen tot 18 jaar een kind genoemd. Kinderrechten gelden dus voor kinderen (tot 12 jaar) en jongeren (vanaf 13 tot 18 jaar). Wij zullen daarom in dit rapport verder ook spreken over 'kinderen'. Als de leeftijd van belang is, geven we dit duidelijk aan.

Nederland. We gaan hierbij in op wat kinderen die nu of in hun verleden gepest zijn er zelf over zeggen. Hoe erg is het pesten? Wat zijn volgens hen de oorzaken? Waar worden ze gepest? Hoe wordt het pesten aangepakt en wat helpt? En misschien wel het belangrijkste, wat zien zij zelf als oplossingen? Omdat ook verschillende niet-gepeste kinderen hebben gereageerd op de oproep om de vragenlijst in te vullen, kunnen we voor een aantal thema's, waarbij dit van toepassing is, ervaringen en visies van gepeste en niet-gepeste kinderen met elkaar vergelijken. Een uitwerking van onze methoden van onderzoek is te vinden in bijlage 1.

1.2 De onderzoeksvragen

In dit vervolgonderzoek staan vier onderzoeksvragen centraal:

1. Op welke gronden geven kinderen en jongeren aan te worden gepest, in hoeverre is hierbij sprake van discriminatie?
2. Wat is de impact van pesten op kinderen en jongeren en hangt dit samen met de door hen genoemde gronden?
3. Wat vinden kinderen en jongeren van de hulp die zij krijgen en wat zien zij als mogelijke oplossingen?
4. Welke groep(en) kinderen geven hun leven een onvoldoende en welke oplossingen zien zij om het pesten aan te pakken?

1.3 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 gaan we in op de achtergrond van dit onderzoek. We beschrijven het kinderrechtenkader, gaan in op recente onderzoeken over pesten en benoemen verschillende beleidsmaatregelen en interventies die zijn ontwikkeld om pesten tegen te gaan. Hoofdstukken 3, 4 en 5 zijn gericht op de resultaten van dit onderzoek waarbij we ingaan op respectievelijk de pestervaringen van kinderen, de impact die deze pestervaringen hebben op hun gevoel van veiligheid en vertrouwen en de hulp die kinderen krijgen bij pesten en/of wat zij denken dat nodig is om pesten te stoppen. In hoofdstuk 6 presenteren we onze belangrijkste conclusies waarna we in hoofdstuk 7 ingaan op de aanbevelingen die uit het onderzoek volgen. De opzet van onderzoek, hoe de analyses zijn gedaan en de uitgebreide tabellen staan in de bijlages.

2. Wat weten we over pesten?

2.1 Signalen van de Kinderombudsman

Zoals in voorgaand hoofdstuk is aangegeven, waren de hoeveelheid en aard van de meldingen over pesten die bij de Kinderombudsman de afgelopen jaren zijn binnengekomen aanleiding om een verder onderzoek te doen naar pesten, inclusief pesten op basis van discriminatiegronden. Een uitgebreide analyse van deze meldingen is te vinden in de [publicatie](#) die vooraf ging aan de opening van dit onderzoek.

2.2 Kinderrechten als kader

Een aantal kernartikelen staan centraal in het kinderrechtenverdrag. Alle andere kinderrechten moeten in het licht van deze kernartikelen worden geïnterpreteerd. Zo hebben kinderen recht op een gelijke behandeling (Art. 2 IVRK), en heeft ieder kind er recht op dat zijn of haar ontwikkelingsbelangen zwaar wegen bij besluiten die voor het kind belangrijk zijn (Art. 3 IVRK). Artikel 6 IVRK ziet op het recht op leven en ontwikkeling van kinderen. Voor alle kinderen geldt verder dat zij recht hebben hun mening te geven over zaken die hen aangaan (Art. 12 IVRK), wat ook geldt voor de aanpak van pesten. Bij pesten, zeker daar waar pesten discriminatie raakt, is vooral artikel 2 IVRK cruciaal, omdat het de Nederlandse overheid verplicht maatregelen te nemen die kinderen beschermen tegen discriminatie en de gelijke behandeling van kinderen waarborgen. Dit geldt daarmee evenzo voor organisaties die overheidsbeleid uitvoeren, zoals scholen.

Daarnaast komt bij pesten ook een aantal andere kinderrechten onder druk te staan, die in het licht van deze vier kinderrechtenbepalingen gezien moeten worden. Artikel 19 IVRK ziet specifiek toe op de bescherming van kinderen tegen geweld en kindermishandeling (inclusief schelden en vernederen). Daarnaast verplicht artikel 39 IVRK de Nederlandse overheid er voor te zorgen dat er adequate hulp is voor de slachtoffers van geweld, wat tevens geldt voor geweld dat plaatsvindt bij pesten.

IVRK en andere verdragen en verplichtingen

Centraal in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) staat een aantal kinderrechten-bepalingen, te weten de artikelen 2, 3, 6 en 12, die in onderlinge samenhang gezien moeten worden.

Artikel 2 van het IVRK stelt dat de overheid de in het verdrag beschreven van kinderen eerbied en waarborgt zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd. Hierbij neemt de overheid alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Het VN-verdrag Handicap stelt daarnaast dat mensen met een beperking het recht hebben niet gediscrimineerd te worden en het recht hebben op volledige participatie. De overheid is verplicht deze rechten te waarborgen. Hiernaast heeft de Nederlandse overheid zich gecommitteerd aan het **VN-verdrag inzake alle vormen van rassendiscriminatie** en het **Verdrag van de Raad van Europa inzake geweld tegen vrouwen** en huiselijk geweld, dat inzet op het tegengaan van gender-gerelateerd geweld tegen vrouwen.

Voor specifieke groepen kinderen komen ook andere rechten uit het kinderrechtenverdrag onder druk te staan. Zoals uit de eerdere analyse naar voren is gekomen, worden kinderen soms gepest vanwege discriminatiegronden die beschermd zijn in artikel 2 IVRK. Artikel 23 IVRK gaat daarnaast specifiek in op de rechten van kinderen met een handicap. Artikel 30 IVRK ziet op de rechten van kinderen uit een andere dan de dominante cultuur

2.3 Andere onderzoeken naar pesten

Definities pesten en pesten in de vorm van discriminatie

De meest gehanteerde definitie van pesten is die van de Zweedse psycholoog en pestdeskundige Olweus². Van pesten is volgens hem sprake als iemand herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door een individu of groep personen. Als kinderen anders behandeld worden, achtergesteld worden of uitgesloten worden op basis van (persoonlijke) kenmerken zoals seksuele gerichtheid en handicap, spreken we van discriminatie.³ In sommige gevallen is pesten dan feitelijk discriminatie. Een 'dader' hoeft niet de bedoeling te hebben te discrimineren. Door kinderen of groepen kinderen negatief te benaderen, buiten te sluiten of achter te stellen op basis van gronden zoals opgenomen in artikel 2 IVRK, kan er wel degelijk sprake zijn van discriminatie.⁴

In welke groepen komt pesten vooral voor?

In sommige groepen komt pestgedrag vaker voor dan in andere groepen. Pestgedrag komt bijvoorbeeld vaker voor als er een negatieve en onveilige sfeer op de groep is. Of als de groep bestaat uit kinderen die elkaar niet goed kennen, uit kinderen die weinig vertrouwen in elkaar hebben en/of als pesten als normaal gezien wordt.⁵

Uit het Health Behavior in School-aged Children (HBSC) onderzoek in Nederland blijkt dat leerlingen op de basisschool vaker worden gepest dan in het voortgezet onderwijs. Zo geeft 1 op de 16 basisschoolleerlingen aan structureel gepest te worden; in het voortgezet onderwijs is dit 1 op de 25 leerlingen. Het percentage kinderen dat online wordt gepest ligt voor beide groepen lager dan bij fysiek pesten. Hierbij zijn geen verschillen tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Tegelijkertijd blijkt uit meer recente cijfers van de Kindertelefoon dat tijdens de coronapandemie minder kinderen contact opnamen over fysiek pesten, maar dat er sprake was van een verdubbeling van het aantal kinderen dat contact opnam over online pesten.⁶ Daarnaast blijkt het dat leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond en VMBO-leerlingen vaker slachtoffer zijn van pesten dan Vwo-leerlingen en leerlingen zonder een migratieachtergrond.⁷ Ook jongeren die behoren tot een seksuele minderheid hebben een grotere kans om gepest te worden dan heteroseksuelen en cisgender jongeren.⁸ Deze groep voelt zich ook minder veilig om te vertellen over hun pestervaringen aan docenten/ouders. Daarnaast blijkt dat homoseksuele en biseksuele kinderen vaker online gepest worden dan heteroseksuele kinderen. Homoseksuele en biseksuele kinderen geven hun leven gemiddeld een 6,8, tegenover de 7,7 die heteroseksuele kinderen aan hun leven

² Olweus, 1994

³ <https://mensenrechten.nl/nl/discriminatie-uitgelegd>

⁴ <https://mensenrechten.nl/nl/discriminatie-uitgelegd>; <https://www.kinderrechten.nl/experts-in-gesprek-over-racisme-en-kinderrechten/>

⁵ Saarento & Salmivalli, 2015

⁶ De Kindertelefoon, 2020

⁷ Stevens et al., 2018

⁸ Kaufman & Baams, 2022; SCP, 2021

geven. Vooral homoseksuele en biseksuele meisjes geven aan zich ongelukkig te voelen.⁹ Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat op het terrein van onderwijs iets meer dan de helft van de leerlingen die te maken heeft met pesten, aangeeft dat hierbij sprake was van discriminatie. Het betreft dan vooral leerlingen met een migratieachtergrond en LHBTI-leerlingen.¹⁰

Pesten als groepsproces en functioneel gedrag

Bij het ontwikkelen van een aanpak tegen pesten is het belangrijk om te beseffen dat iedere kind een bepaalde rol aan neemt bij het pesten. Pesten kan gezien worden als een groepsproces waarbij elke deelnemer van de groep betrokken is.¹¹ Er is een pester die het initiatief neemt om te pesten, een assistent die meehelpt met pesten en een versterker die goedkeuring toont door te lachen of te juichen. Daarnaast zijn er verdedigers die opkomen voor degene die wordt gepest en proberen het pesten te stoppen. Echter zijn er ook veel kinderen die in de rol van buitenstaander treden waarbij ze weten van het pesten, maar niet ingrijpen. Ze zijn bijvoorbeeld bang om de volgende te worden die gepest wordt.¹²

Pesten heeft een belangrijke sociale functie voor kinderen: ze kunnen hierdoor status in de groep verwerven. De deelnemers van de groep verlenen deze status.¹³ Daarom gebeurt pesten ook vaak in het bijzijn van andere kinderen. Uit onderzoek blijkt echter dat het streven naar status ook bereikt kan worden door juist pro-sociaal gedrag te vertonen.¹⁴ Een interventie zou daarom bijvoorbeeld gericht kunnen zijn op het veranderen van hoe kinderen en volwassenen tegen pesten aan kijken. Zo zouden kinderen dan meer waardering oogsten als ze opkomen voor het gepeste kind in plaats van wanneer zij anderen pesten.¹⁵

2.4 Wet- en regelgeving en beleid om pesten tegen te gaan

Wet 'Sociale veiligheid'

Sinds 2015 is in de Wet 'Sociale veiligheid' vastgelegd dat scholen verplicht zijn om pesten tegen te gaan en te zorgen voor een sociaal veilige leeromgeving voor leerlingen. Specifiek stelt de wet scholen verplicht om een actief veiligheidsbeleid uit te voeren, de veiligheidsbeleving van hun leerlingen te monitoren en iemand aan te stellen die het anti-pestbeleid coördineert en tevens aanspreekpunt is voor de leerlingen. Scholen mogen zelf invulling geven aan hoe zij willen zorgen voor sociale veiligheid op school. Ook is er een kwaliteitswet die scholen verplicht om maatregelen te nemen voor het behandelen van klachten over pesten, agressie en andere vormen van onveiligheid. Vanuit deze wet zijn scholen verplicht om zich aan te sluiten bij een onafhankelijke klachtcommissie waar klachten ingediend kunnen worden door kinderen, ouders en personeelsleden. Uit de evaluatie van de Wet 'sociale veiligheid' zijn verschillende aanbevelingen gekomen.¹⁶ Zo moet de informatie over het veiligheidsbeleid makkelijker te vinden zijn voor ouders en kinderen. Kinderen moeten meer betrokken worden bij het maken van het veiligheidsbeleid. Ook moet er een betere monitoring plaatsvinden van de veiligheidsbeleving van alle leerlingen en moeten scholen gestimuleerd worden een omslag te maken van papier naar praktijk. Verder moeten er gesprekken op school worden aangegaan ten aanzien van veiligheidsbeleving en er moet een

⁹ Kaufman & Baams, 2022; SCP, 2021

¹⁰ Sociaal Cultureel Planbureau, 2020

¹¹ Saarento & Salmivalli, 2015; Veenstra, 2014

¹² Saarento & Salmivalli, 2015; Veenstra, 2014

¹³ Olthof et al., 2010; Saarento & Salmivalli, 2015

¹⁴ Saarento & Salmivalli, 2015

¹⁵ Olthof et al., 2010

¹⁶ MOOZ & Ecorys, 2021

cultuurverandering komen naar een integrale aanpak die de hele school aangaat.¹⁷

Meldpunt ouders en kinderen en meldplicht voor scholen

In maart van 2022 heeft de minister van Onderwijs aangekondigd een stevigere aanpak te willen voor de veiligheid op scholen. Het ministerie zet bij deze stevigere aanpak in op een algemeen meldpunt voor ouders en kinderen en een meldplicht voor scholen bij ernstige incidenten. De Onderwijsinspectie zal scherper toezicht gaan houden op de veiligheid op scholen. Ook zal er steviger ingezet worden op het tegengaan van verspreiding van antidemocratische, anti-integratieve en/of antirechtstatelijke denkbeelden.¹⁸

Pesten in relatie tot het strafrecht

Pesten op zich is niet strafbaar, maar kan wel handelingen of gedrag bevatten dat strafbaar is. In het bijzonder gaat het dan om:

Artikel 266 dat ziet op het strafrechtelijk tegengaan van opzettelijke belediging;

Artikel 300 dat ziet op het strafrechtelijk tegengaan van mishandeling in de vorm van (zwaar) lichamelijk letsel, en;

Artikel 137c dat ziet op het strafrechtelijk tegengaan van opzettelijke belediging en uitlatingen over groepen mensen zoals zij beschermd zijn in artikel 1 van de Grondwet (artikel 2 IVRK).

Minderjarige kinderen kunnen in Nederland vanaf hun 12^e jaar strafrechtelijk vervolgd worden via het Jeugdstrafrecht. Bij lichte overtredingen kan gekozen worden voor een HALT-afdoening in plaats van gevangenisstraf. Kinderen onder de 12 jaar kunnen niet strafrechtelijk vervolgd worden: hun ouders worden dan verantwoordelijk gehouden. Wel kan er bij overtredingen gekozen worden voor een STOP-reactie om middels hulpverlening verdere (strafrechtelijke) problemen te voorkomen.

Interventies tegen pesten en discriminatie

In het rapport *Wat werkt tegen pesten?* hebben veertien experts op het gebied van pesten 61 anti-pest programma's onderzocht.¹⁹ Van deze programma's werden er 48 afgekeurd. Van slechts drie interventies is de effectiviteit aangetoond. Dit zijn KiVa, PRIMA en Taakspel. KiVa²⁰ en PRIMA²¹ zijn school-brede programma's die zich richten op het creëren van een pro-sociaal en veilig schoolklimaat. Taakspel is een interventie die is gericht op het belonen van gewenst gedrag en het bevorderen van een positief onderwijsklimaat.²²

Er zijn dus veel anti-pestprogramma's in Nederland op de markt die niet bewezen effectief zijn en die nog steeds worden ingezet. Bovendien blijkt dat minder dan 10% van de scholen werkt met een effectief bewezen pestprogramma.²³ Op basis van artikel 23 uit de Grondwet hebben scholen de vrijheid om hun eigen pedagogische cultuur te bepalen. Dat staat bijvoorbeeld in de weg om scholen te kunnen verplichten een effectief bewezen pestprogramma in te zetten. Bovendien blijkt dat veel programma's niet volledig worden uitgevoerd of niet zoals bedoeld is (*programma integriteit*) wat samenhangt met slechtere uitkomsten.²⁴ Daarmee wordt

¹⁷ MOOZ & Ecorys, 2021

¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/03/05/stevigere-aanpak-voor-veiligheid-op-school>

¹⁹ Orobio de Castro et al., 2018

²⁰ Veenstra, 2015

²¹ Bassa, 2020

²² Ten Heggeler, 2016

²³ Van Nieuwstadt, 2021

²⁴ Orobio de Castro et al. 2018

het belang onderstreept dat leraren gemotiveerd moeten zijn voor een antipest-programma, om het op een goede manier uit te voeren.

Werkzame elementen van interventies in scholen tegen pesten

In verschillende onderzoeken is gekeken naar de werkzame elementen in antipest-programma's. Hierin komt een aantal belangrijke elementen naar voren. Bijvoorbeeld dat ouders betrokken moeten zijn door middel van ouderbijeenkomsten en dat ouders geïnformeerd moeten worden over pesten. Daarnaast is het van belang dat de hele school betrokken is bij de aanpak van pesten. Antipest-beleid moet gelden voor de hele school en er moet een goede samenwerking zijn tussen professionals. Antipest-interventies moeten een cultuurverandering teweeg brengen die gericht is op zowel leerlingen, docenten, ouders en al het personeel dat werkzaam is in de school. Normen en waarden die vastgelegd zijn in het beleid moeten ook worden uitgedragen.²⁵ Pesten neemt ook af wanneer toezicht op het schoolplein verbeterd wordt en er sancties worden opgelegd voor diegene die pesten.

Werkzame elementen van interventies in scholen om discriminatie te voorkomen

Pesten kan, zoals aangegeven, de vorm aannemen van discriminatie. Veel scholen willen discriminatie en vooroordelen aanpakken. Het rapport *'Opgroeien zonder vooroordelen'*²⁶ beschrijft effectieve elementen voor het verminderen van vooroordelen en discriminatie van kinderen op de basisschool. Elementen die effectief blijken, zijn bijvoorbeeld het ontmoeten (en ontwikkelen van vriendschap) met iemand die verschilt van afkomst met het kind of vriendschappen zien tussen iemand van de eigen afkomst met iemand van een andere afkomst zien in de media, boeken of verhalen. Ook voor discriminatie geldt dat sociale normen (kinderen denken dat anderen ook discriminatie afkeuren) en een wij-gevoel creëren in de klas bijdragen aan het tegengaan van discriminatie. In het rapport wordt gepleit voor het maken van een integraal beleid op het gebied van discriminatie en vooroordelen, met daarin een visie van de school op dit thema. Ook is het belangrijk dit thema te behandelen in de opleiding van docenten, omdat zij het vaak moeilijk vinden het onderwerp bespreekbaar te maken in de klas.²⁷ Hierbij zijn dus overeenkomsten in de aanpak van pesten in bredere zin.

Sinds 2009 bestaan er op scholen ook Gender and Sexuality Alliances (GSA) waarbij kinderen zelf zorgdragen voor een veilige schoolomgeving, met name gericht op de acceptatie van LHBTI+ leerlingen.²⁸ Uit onderzoek van het SCP blijkt dat dergelijke GSA's positieve effecten hebben in de zin dat schoolcultuur toleranter is ten aanzien van homoseksualiteit en dat er minder wordt gepest omdat het schoolklimaat vriendelijker is.²⁹

Pesten en discriminatie op andere domeinen: online, stage en sport

In vergelijking met fysiek pesten is er nog niet veel onderzoek naar het effectief aanpakken van online pesten. Door de huidige technologische ontwikkelingen hebben kinderen meer en meer online contact, wat ervoor zorgt dat kinderen in een nieuwe omgeving het risico lopen om gepest te worden. Digitale geletterdheid van kinderen, zodat zij meer op de hoogte zijn van online risico's, is een belangrijke manier om online pesten tegen te gaan. Monitoring van internetgebruik door ouders heeft geen invloed op pestgedrag. Daarentegen blijkt een goede ouder-kind

²⁵ Farrington & Tfofi, 2010; Franken, 2018

²⁶ Felten et al., 2020

²⁷ Felten et al., 2020

²⁸ <https://www.gsanetwerk.nl>

²⁹ SCP, 2021

communicatie, kinderen te kunnen ondersteunen wanneer zij gepest worden en kan het helpen om kinderen bij te sturen wanneer zij pesten.³⁰

Online en offline pesten hangen sterk met elkaar samen. Kinderen die offline pesten, pesten ook vaak online. Deze relatie geldt ook voor kinderen die worden gepest: kinderen die offline gepest worden, worden online ook vaak gepest. Offline en online pesten zijn dus niet twee verschillende domeinen, maar zijn twee domeinen die sterk verweven zijn met elkaar.³¹ Daarom is het belangrijk te beseffen dat preventie van online pesten onderdeel kan zijn van de algemene preventie van pesten.

Er is geen specifiek beleid tegen online pesten. Wel zijn er functies op social media platformen om andere gebruikers te blokkeren zodat pesters beter afgeweerd kunnen worden. Wanneer kinderen online gepest worden, kunnen zij dit melden en advies vragen op de site "Meldpunt.nl".

Tegen pesten en discriminatie op stage is tot nu toe geen beleid ontwikkeld. Wel zijn er vanuit het Verwey Jonker instituut aanbevelingen geformuleerd voor beleid. Zo wordt voor slachtoffers van stagediscriminatie geadviseerd een stappenplan te ontwikkelen, waarin staat wat zij kunnen doen wanneer zij gediscrimineerd worden. Ook zou er een vertrouwenspersoon moeten zijn waarbij slachtoffers van stagediscriminatie terecht kunnen.³² Naast discriminatie op de stage-instelling, blijken ook de kansen op het verkrijgen van een stage ongelijk verdeeld te zijn. Jongeren met een niet-westerse migratie-achtergrond op het MBO moeten minimaal vier keer zo vaak solliciteren voor een stageplek dan jongeren zonder deze achtergrond.³³ Suggesties om deze vorm van stagediscriminatie aan te pakken zijn onder meer open hiring, proefstages en oriënterende bedrijfsbezoeken.³⁴

Er bestaat geen regelgeving om beleid voor een veilig sportklimaat op sportverenigingen op te baseren. Het is dus uit eigen beweging dat sportverenigingen beleid opstellen ter bevordering van een veilig sportklimaat. Sportverenigingen kunnen uit eigen beweging om advies vragen aan het Centrum Veilige Sport Nederland bij het maken van beleid over sporten in een veilige omgeving. Ook dient het Centrum Veilige Sport als meldpunt voor pesten en discriminatie. Naast het Centrum Veilige Sport zijn er landelijke koepels van sportverenigingen die kunnen helpen bij het ontwikkelen van beleid om pesten en discriminatie tegen te gaan. Zo geeft de KNHB advies aan hockeyverenigingen om beleid en protocollen te creëren waarin staat hoe er wordt gehandeld wanneer pesten plaatsvindt. Ook de KNVB adviseert zowel professionele- als amateurvoetbalclubs om beleid te maken tegen racisme en discriminatie. Dit proberen zij te bevorderen door een beleidsprogramma (genaamd '*ons voetbal is van iedereen*') voor de komende twee jaar.

2.5 Resumerend

Er zijn verschillende kinderrechten die onder druk komen te staan wanneer kinderen gepest worden en wanneer het pesten discriminatie raakt. De definitie van pesten is als iemand herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door een individu of groep personen. Pesten kan in sommige gevallen feitelijk discriminatie zijn. Er wordt van discriminatie gesproken als kinderen anders worden behandeld, worden achtergesteld of worden uitgesloten op basis van

³⁰ Mischna et al., 2012

³¹ Symons et al., 2017

³² Andriessen et al., 2021

³³ ROA, 2018

³⁴ Felten et al., 2021

persoonsonkenmerken zoals seksuele gerichtheid en handicap. Beleid en interventies tegen pesten lijken zich vooral op de schoolomgeving te richten. In de Wet 'Sociale veiligheid' is vastgelegd dat scholen verplicht zijn om pesten tegen te gaan en te zorgen voor een sociaal veilige leeromgeving voor leerlingen. Uit de evaluatie van de Wet 'Sociale veiligheid' zijn verschillende aanbevelingen gekomen voor scholen. Het ministerie van Onderwijs heeft in maart 2022 aangegeven verschillende maatregelen te willen treffen om pesten op scholen tegen te gaan. Ook zijn er veel interventies tegen pesten op school op de markt. Hiervan zijn drie (KiVa, PRIMA, Taakspel) interventies bewezen effectief. Het blijkt echter ook dat veel programma's in de praktijk niet volledig worden uitgevoerd of niet zoals bedoeld wat samenhangt met slechtere uitkomsten. Daarentegen is er weinig onderzoek naar het effectief aanpakken van online pesten en is er tot nu toe geen specifiek beleid tegen online pesten. Ook tegen pesten op stage is tot nu toe geen beleid ontwikkeld. Er bestaan wel aanbevelingen uit onderzoek voor beleid. Ook bestaat er geen regelgeving om beleid voor een veilig sport klimaat op sportverenigingen vorm te geven. Wel wordt geadviseerd hoe beleid vorm te geven voor een veilig sport klimaat vanuit landelijke koepels van sportverenigingen.

HET VERHAAL VAN ROBIN (12 JAAR)

'Op de basisschool werd ik nog niet gepest. Het begon pas dit jaar op de middelbare school. Het zijn in totaal iets van 150 kinderen die meedoen aan het pesten. Ik denk wel acht momenten per dag; tijdens het wisselen van lokalen en met name in de pauzes. 'Homo', 'emo', 'homotyfus' en 'emotyfus' zeggen ze en ze lopen met een grote boog om mij heen. Ook schreeuwen ze mijn oude naam en mijn nieuwe naam naar me.

Ik heb wel wat vriendjes. Zo breng ik de pauzes door met een clubje van 5 kinderen. Daar voel ik me thuis en kan ik zijn wie ik ben. We worden vooral gepest omdat we een andere seksualiteit hebben en/of een andere genderidentiteit. Dat vinden mensen niet goed. Ook worden we gepest omdat we andere kleren aandoen. Soms gooien ze met geld, eten of stenen naar ons clubje. Maar we komen voor elkaar op. Ik ben van klas gewisseld om bij een van de kinderen uit het clubje in de klas te komen.

Ik vertel de docenten over de pesterijen, maar ze doen niet echt iets. Ze praten niet met de kinderen. Ook de mentor doet niets tegen het pesten. Het vertellen aan docenten over het pesten helpt dus niet, want er wordt niks mee gedaan. De leerkrachten doen niet mee, maar als ze tijdens het pesten op gehoorsafstand staan, doen ze of ze het niet horen. Daarom ga ik nu bijna niet meer naar school.

Ik kan mijn verhaal goed kwijt bij mijn zus en ik vertel het aan m'n moeder. Zij doet heel erg veel voor me. Ze heeft gebeld met een aantal ouders van de kinderen die me pesten en de Kinderombudsman. Ze heeft heel veel mails gestuurd naar school. Ik zou willen dat er minder gepest wordt op school en dat school dingen gaat doen tegen pesten. Dat er in de klassen bijvoorbeeld wordt verteld over discriminatie. Want dat is het eigenlijk.'

3. Pestervaringen van kinderen: waarom, waar en hoe wordt er gepest

In totaal hebben 505 kinderen de vragenlijst over pesten ingevuld.³⁵ Van deze 505 kinderen hebben 439 kinderen aangegeven gepest te worden of gepest te zijn; 66 kinderen hebben via de vragenlijst laten weten niet gepest te worden of te zijn. Wanneer dit van toepassing is, maken we bij verschillende thema's niet alleen een vergelijking tussen gepeste kinderen onderling maar ook tussen gepeste kinderen en niet-gepeste kinderen.

3.1 Gepeste en niet-gepeste kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld

Demografische gegevens van kinderen met pestervaringen

De gemiddelde leeftijd van de 439 kinderen met pestervaringen is 12 jaar, en de meeste kinderen (64,9%) zijn 12 jaar of jonger. Iets meer meisjes dan jongens hebben de vragenlijst ingevuld, namelijk 193 jongens (44%) en 220 meisjes (50,1%). Daarnaast zijn er 26 kinderen (5,9%) die hebben aangegeven 'anders' te zijn.

Van deze groep geven 228 kinderen aan naar het (speciaal) basisonderwijs te gaan (51,9%), en 182 kinderen (41,5%) geven aan naar het (speciaal) voortgezet onderwijs te gaan. Daarnaast gaan 20 kinderen (4,6%) naar het MBO, HBO of WO, en geven 6 kinderen (1,4%) aan een andere vorm van onderwijs te volgen of op dit moment geen onderwijs te volgen.

Het merendeel van deze groep kinderen geeft aan vroeger gepest te zijn, maar nu niet meer (n=297 67,7%). Voor een ander deel geven kinderen aan nu nog wel gepest te worden, maar dat het minder wordt (n=65, 14,8%) of dat ze nu gepest worden en dat het ongeveer hetzelfde blijft (n=56, 12,8%). Een klein aantal kinderen geeft aan gepest te worden en dat het steeds erger wordt (n=21, 4,8%).

Demografische gegevens van kinderen zonder pestervaringen

De kinderen met pestervaringen zijn iets jonger dan de kinderen die hebben aangegeven geen pestervaringen te hebben. De 66 kinderen die aangeven nooit gepest te zijn, hebben een gemiddelde leeftijd van 12,3 jaar, waarbij 50% 12 jaar of jonger is. In deze groep hebben precies evenveel jongens als meisjes de vragenlijst ingevuld, namelijk 33 jongens (50%) en 33 meisjes (50%). Geen van de kinderen heeft aangegeven 'anders' te zijn.

Ongeveer de helft van de kinderen gaat naar het (speciaal) basisonderwijs (n=30, 45,4%) en ongeveer de helft van de kinderen gaat naar het (speciaal) voortgezet onderwijs (n=34, 51,4%). Twee kinderen (3%) gaan naar het MBO, HBO of WO.

³⁵ 1034 kinderen zijn aan de vragenlijst begonnen. Hiervan hebben 31 kinderen aangegeven liever gebeld te willen worden, alhoewel wij later geen contact meer met hen konden krijgen. 47 kinderen hebben de vragenlijst geheel of gedeeltelijk dubbel ingevuld. Deze dubbelingen hebben we verwijderd waarbij we de vragenlijsten die het meest uitgebreid waren ingevuld gebruikt hebben. Daarnaast hebben 444 kinderen de vragenlijst niet verder ingevuld dan alleen de demografische gegevens. Deze 444 kinderen, die geen vragen over pesten hebben beantwoord, hebben we verwijderd. Tot slot bleken 3 kinderen de vragenlijst niet serieus ingevuld te hebben (bijvoorbeeld door overal als antwoord 'hond' te geven) en bleken 4 volwassen de vragenlijst te hebben ingevuld. De 7 responses hebben we ook verwijderd, waarna we 505 bruikbare vragenlijsten over hielden.

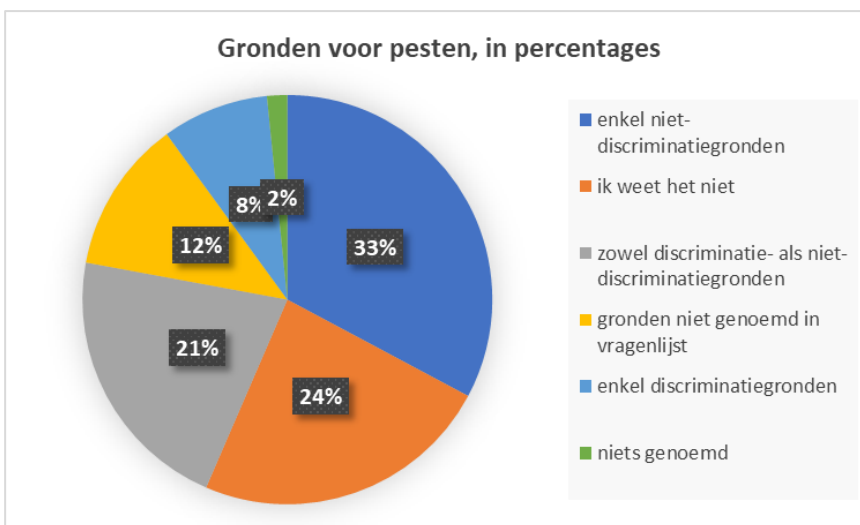
Kinderen die hun leven een onvoldoende geven

In de vragenlijst is kinderen gevraagd een rapportcijfer aan hun leven te geven (zie ook hoofdstuk 4). Van de kinderen die gepest worden geeft 14,8% (n=65) zijn of haar leven een onvoldoende – een 5 of lager. De overige 85,2% (n=374) geeft hun leven een voldoende – een 6 of hoger. Hierbij valt op dat kinderen die zichzelf als 'anders' omschrijven hun leven relatief vaak een onvoldoende geven (46,2% versus 10,9% van de jongens en 14,5% van de meisjes). Ook zijn de kinderen die hun leven een onvoldoende geven gemiddeld een jaar ouder dan kinderen die hun leven een voldoende geven (12,8 jaar versus 11,8 jaar).

Bij de kinderen die niet gepest worden, geeft 7,6% (n=5) hun leven een onvoldoende wanneer gevraagd wordt naar het rapportcijfer dat zij hun leven geven. De overige 92,4% (n=61) geeft hun leven een voldoende.

3.2 Waarom worden kinderen gepest? Uiterlijk, gedrag en discriminatie

Kinderen geven aan om verschillende redenen gepest te worden. Het grootste deel van de kinderen (n=144; 33%) wordt gepest op basis van uiterlijke- of gedragskenmerken, zoals lengte of verlegenheid. In totaal geeft 29% (n=131) van de kinderen aan gepest te worden op basis van discriminatiegronden zoals huidskleur of seksuele gerichtheid. Soms betreft het pesten *alleen* discriminatiegronden (n=37; 8%) maar veelal betreft het een *combinatie* van discriminatie- en niet-discriminatiegronden (n=94; 21%). Het gaat dan bijvoorbeeld om kinderen die gepest worden vanwege hun seksuele gerichtheid en hun kleding.

Grafiek 1: Redenen waarom kinderen gepest worden, in percentages

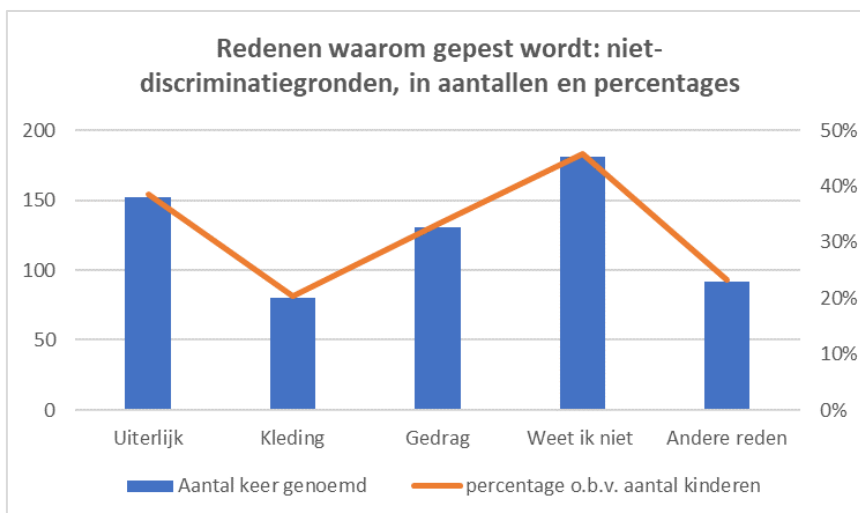
Opvallend is ook het grote aandeel kinderen (n=104; 24%) dat niet goed weet waarom ze gepest worden. De percentages zijn weergegeven in grafiek 1 hierboven; een uitgebreider overzicht is opgenomen als tabel 1 in bijlage 2.

Pesten vanwege uiterlijk, kleding en/of gedrag (niet-discriminatiegronden)

Ik ben een van de kleinsten van de klas. Ze noemen me vaak kabouter en erger.

(kind, 12 jaar)

Uit wat de kinderen in de vragenlijst aangeven, blijkt dat bijna de helft van de kinderen gepest wordt vanwege hun uiterlijk, hun kleding of hun gedrag. 144 kinderen noemen redenen als uiterlijk, kleding of gedrag (32,8%) en 53 kinderen (12,1%) noemen redenen die niet opgenomen waren in de vragenlijst, bijvoorbeeld omdat een kind hoge cijfers haalt of niet zo goed is in sport. Ook valt op dat een aantal kinderen aangeeft gepest te worden omdat ze klein zijn, die hebben wij geschaard onder 'uiterlijk'. Een overzicht is opgenomen in grafiek 2 hieronder. Een uitgebreider overzicht van de aantallen en percentages is opgenomen in tabel 3 in bijlage 2.

Grafiek 2: Overzicht van de redenen waarom kinderen gepest worden, uitgesplitst naar niet-discriminatiegronden, in aantal keren genoemd en in percentages van het aantal kinderen

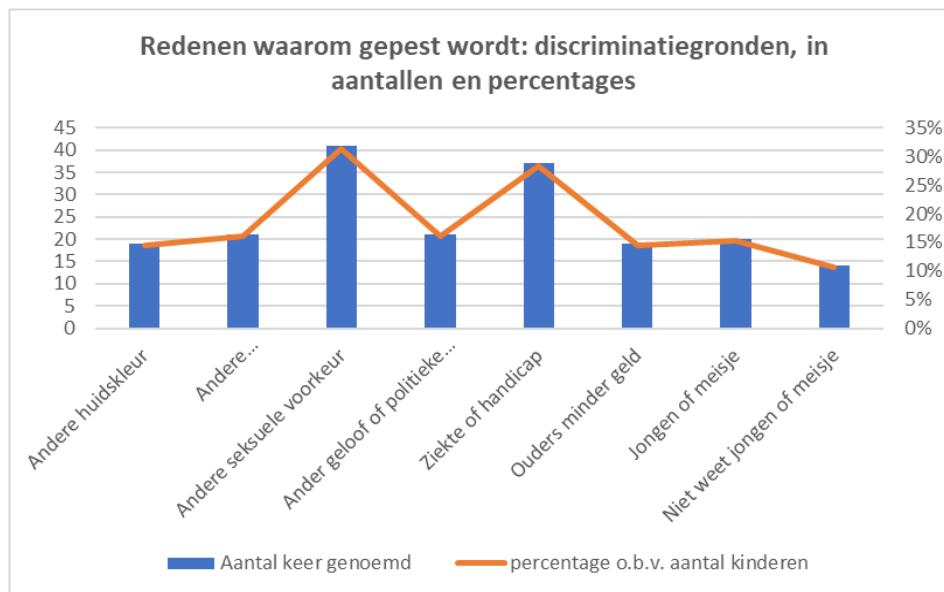
Pesten vanwege gronden beschermd in Art. 2 IVRK (discriminatiegronden)

Ik identificeer me persoonlijk niet met het geslacht van een jongen of meisje. Ik word vooral hierom gepest.

(kind, 14 jaar)

In totaal noemen 131 kinderen (29,8% van het totaal aantal kinderen) één of meerdere discriminatiegronden als reden waarom ze gepest worden. Dit al dan niet in combinatie met niet-discriminatiereidenen. Vierennegentig van deze 131 kinderen (71,7%) noemen zowel discriminatie-gerelateerde redenen, zoals seksuele gerichtheid of herkomst, als niet-discriminatiereidenen zoals uiterlijk, kleding of gedrag. Zevenendertig van hen (28,2% van de 131 kinderen) geven aan uitsluitend vanwege een of meerdere discriminatie-gerelateerde redenen gepest te worden. Als reden noemen ze vooral een andere seksuele gerichtheid dan de kinderen om hen heen ($n=41$, 31,2% van de kinderen die gepest worden met discriminatiegronden) of een ziekte of handicap ($n=37$, 28,2% van deze zelfde groep). Voorbeelden hiervan zijn gepest worden, omdat diegene zich identificeert als non-binair. Of gepest worden omdat kinderen denken dat de jongere homo is. Kinderen die aangeven gepest te worden vanwege een handicap geven hier weinig uitleg bij. Er zijn

kinderen die aangeven anders te reageren vanwege hun autisme, en daarom gepest worden. In onderstaande grafiek 3 zijn de gronden verder uiteengezet.³⁶ In bijlage 2 is in tabel 3 een cijfermatige weergave te vinden.

Grafiek 3: Overzicht van de redenen waarom kinderen gepest worden, uitgesplitst naar discriminatiegrond, in aantallen keren benoemd en in percentages van het aantal kinderen

Reden onbekend

Opvallend is het grote aantal kinderen dat aangeeft dat ze niet weten waarom ze gepest worden/zijn (n=104, 23,7%).

Vergelijking tussen groepen op basis van (niet-)discriminatiegronden

Als we specifiek kijken naar de redenen waarom kinderen gepest worden, zien we een paar opvallende verschillen. Kinderen die zich als 'anders' definiëren worden vaker gepest om een combinatie van discriminatie- en niet-discriminatiegronden dan jongens of meisjes.³⁷

Als we die combinatie van gronden verder uitsplitsten, dan zien we dat:

- Meisjes en kinderen die zich als 'anders' definiëren, vaker worden gepest om hun seksuele gerichtheid en om hun gedrag of hun kleding;
- Jongens vaker worden gepest vanwege een handicap of ziekte;
- Kinderen die zich als 'anders' definiëren vaker worden gepest omdat ze niet zeker weten of ze een jongen of een meisje zijn en vanwege hun uiterlijk.³⁸

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven

Als we de groep kinderen die hun leven een onvoldoende geeft, vergelijken met de groep gepeste kinderen die hun leven een voldoende geeft, dan zien we twee belangrijke verschillen. Allereerst worden de gepeste kinderen die hun leven een onvoldoende geven vaker gepest vanwege hun seksuele oriëntatie dan kinderen die hun leven een voldoende geven.³⁹ Daarnaast wordt deze groep kinderen vaker gepest vanwege armoede dan de kinderen die hun leven een voldoende geven.⁴⁰ Beide redenen vallen onder de discriminatiegronden van Art. 2 IVRK.

³⁶ Omdat kinderen meer dan een reden aan konden vinken, tellen de aantallen niet op tot 439, maar tot 828. De percentages zijn berekend op het aantal kinderen dat de vragenlijst heeft ingevuld (439)

³⁷ Pearson chi-square, $p < .001$

³⁸ Pearson chi square: seksuele voorkeur, $p < .001$; handicap/ziekte, $p < .05$; niet zeker weten jonge of meisje, $p < .001$; gedrag, $p < .001$; uiterlijk, $p < .05$; kleding, $p < .01$

³⁹ Pearson chi-square, $p < .001$, Cramér's $V = .241$

⁴⁰ Pearson chi-square, $p < .05$, Cramér's $V = .1$

Bij de niet-discriminatiegronden zien we dat kinderen die hun leven een onvoldoende geven vaker aangeven dat zij gepest worden vanwege hun kleding⁴¹ en hun gedrag⁴², dan kinderen die hun leven een voldoende geven.

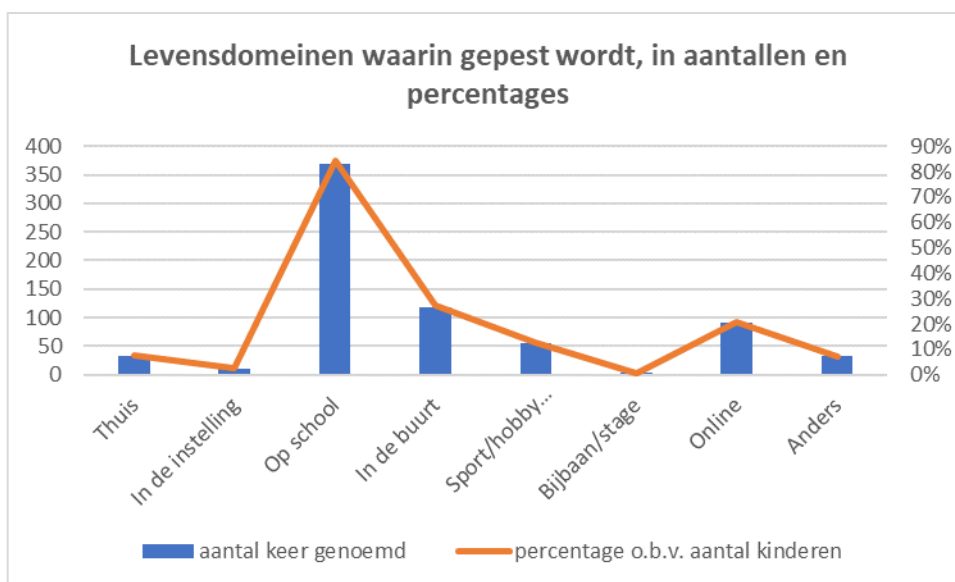
3.3 Waar worden kinderen gepest? Meer dan alleen een school-aangelegenheid

Iedereen riep "wie doet er mee met tikkertje?" en ze riepen toen allemaal mijn naam en zeiden "die mag niet meedoen want die heeft pukkeltjes".

(kind, 10 jaar)

In de vragenlijst konden kinderen aangeven waar ze vooral gepest worden. Zoals op school, in hun buurt of online. Gemiddeld genomen worden kinderen op 1,5 levensdomein gepest. Dit betekent dat ze op meerdere plekken in hun leven met pesten te maken hebben. Meer dan de helft van de kinderen wordt op één levensdomein gepest (n=248, 56.5%). Dit is vaak op school. Een volledig overzicht van de pestervaringen per levensdomein is terug te vinden in tabel 2 in bijlage 2.

Als we specifiek kijken naar de plekken waar pesten plaatsvindt, dan zien we dat school (nog steeds) een belangrijke plek is waar gepest wordt: School wordt door 370 kinderen⁴³ genoemd als plek waar ze gepest worden. Dit is 84% van het aantal kinderen met pestervaringen dat de vragenlijst heeft ingevuld. De tweede en de derde belangrijke 'pestplek' is de buurt (n=119, 27% van de kinderen met pestervaringen) en online (n=91, 21% van de kinderen met pestervaringen). Een overzicht van de verschillende levensdomeinen waarin gepest wordt, met bijhorende percentages is weergegeven in grafiek 4 hieronder.

Grafiek 4: Overzicht van de levensdomeinen waar gepest wordt, in aantallen keren genoemd en in percentages van het aantal kinderen

⁴¹ Pearson chi-square, $p < .001$, Cramér's $V = .169$

⁴² Pearson chi-square, $p < .01$, Cramér's $V = .149$

⁴³ Omdat kinderen meer dan één levensdomein konden aanvinken in de vragenlijst, tellen deze aantallen niet op tot 439 maar tot 715. Voor de berekening van de percentages hebben we het aantal kinderen met pestervaringen dat de vragenlijst heeft ingevuld, gehanteerd. De percentages tellen daarom op tot boven de 100%.

Opvallend is dat 34 kinderen aangeven thuis gepest te worden. Het merendeel van deze kinderen weet niet goed waarom ze thuis gepest worden. Als ze het wel weten, dan gaat het pesten meestal over hun uiterlijk en/of hun gedrag. Zo blijkt uit de gegeven antwoorden bijvoorbeeld dat kinderen door hun ouders worden uitgescholden voor 'dikzak'.⁴⁴

Vergelijking tussen groepen op basis van (niet-)discriminatiegronden

Een vergelijkende analyse⁴⁵ tussen verschillende groepen gepeste kinderen laat enkele significante verschillen zien tussen deze groepen kinderen. Op school worden kinderen vaker gepest om niet-discriminatie redenen (zoals uiterlijk) dan vanwege discriminatiegronden.

Online zien we dat kinderen vooral gepest worden vanwege een combinatie van discriminatie- en niet-discriminatiegronden.

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven

Ook voor de plekken waar kinderen gepest worden hebben we gekeken of daarin verschillen zijn tussen de kinderen die gepest worden en hun leven een onvoldoende geven en kinderen die gepest worden maar hun leven een voldoende geven. De kinderen die hun leven een onvoldoende geven, geven significant vaker aan gepest te worden in de buurt waar zij wonen (41,5% versus 24,6%) en online (32,3% versus 18,7%).⁴⁶ Opvallend is dat dit de levensdomeinen zijn waarbij kinderen anoniemer zijn en er geen of verminderd aanwezigheid is van bekende volwassenen die kinderen kunnen helpen als zij gepest worden. Op de andere plekken zijn geen significante verschillen tussen deze twee groepen.

3.4 Hoe worden kinderen gepest? Belediging en mishandeling als vorm van pesten

Zij hadden mij verteld dat ik mezelf moest vermoorden en dat ik waardeloos was.

(kind, 11 jaar)

Pesten kan verschillende vormen aannemen, en de ene vorm van pesten sluit de andere vorm niet uit. Dit blijkt ook uit de antwoorden van de 439 kinderen met pestervaringen in de vragenlijst. Ook bij deze vraag konden kinderen meerdere antwoorden aanvinken.⁴⁷ Gemiddeld genomen geven kinderen aan op 2,4 verschillende manieren gepest te worden. De meest genoemde manier van pesten is 'uitschelden en namen geven' (n=265, 60% van de kinderen geeft aan hiermee te maken te hebben). Dit kan strafrechtelijk gezien, neerkomen op belediging. 'Negeren en buitensluiten' (n=201, 46% van de kinderen) en 'duwen, slaan en schoppen' (n=188, 43% van de kinderen) zijn andere belangrijke vormen van pesten waarmee kinderen te maken krijgen. Deze laatste vormen kunnen strafrechtelijk gezien neerkomen op mishandeling.

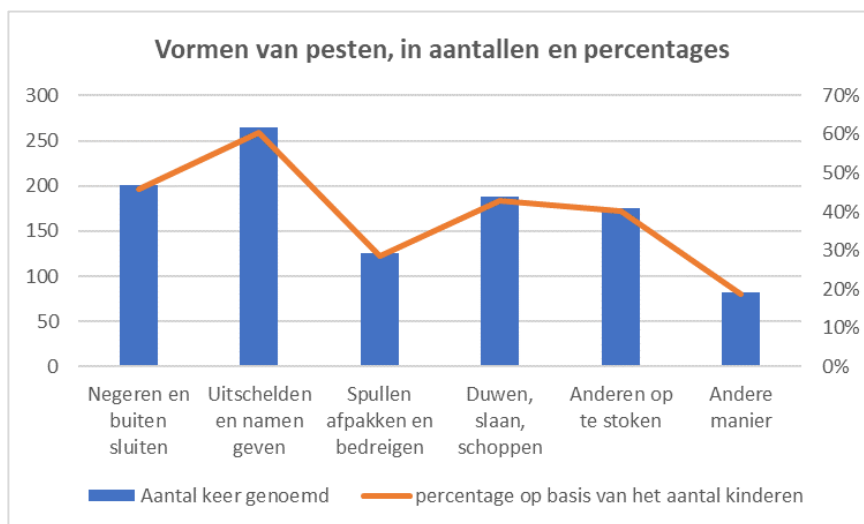
⁴⁴ Pesten in de thuissituatie kan, als dit pesten door ouders gebeurt, feitelijk gezien worden als kindermishandeling. We gaan in dit rapport niet dieper op deze groep in, maar nemen deze informatie wel mee in het werk dat we doen op het gebied van kindermishandeling.

⁴⁵ Pearson chi-square: school, $p < .05$, online, $p < .001$

⁴⁶ Pearson chi-square, buurt: $p < .01$, Cramér's $V = .135$; online: $p < .05$, Cramér's $V = .119$

⁴⁷ Omdat kinderen meerdere antwoorden konden geven, tellen de aantallen niet op tot 439 maar tot 1038. De percentages zijn berekend op het aantal kinderen dat de vragenlijst heeft ingevuld (439).

In grafiek 5 zijn de verschillende vormen van pesten weergegeven, zowel in aantal keren dat het genoemd is als percentage kinderen dat het genoemd heeft. Een cijfermatig overzicht is opgenomen in tabel 4 in bijlage 2. Kinderen die aan hebben gegeven op een andere manier te worden gepest, geven aan dat er foto's en filmpjes van hen gemaakt worden, er spullen naar hun worden gegooid, leugens worden verspreid, ze worden achtervolgd, opgesloten of opgewacht of online worden gepest.

Grafiek 5: Verschillende vormen van pesten, in aantal keren benoemd en in percentages van het aantal kinderen

De docenten wisten niet hoe ze ermee om moesten gaan en deden er zelf ook aan mee. Door te lachen als er een nare opmerking over mij werd gemaakt.

(kind, 18 jaar)

Daarnaast geven 78 kinderen (17,8%) aan ook wel eens gepest te worden door volwassenen. Uit de uitleg die kinderen hierbij geven, blijkt dat dit vooral over leerkrachten gaan. Kinderen hebben het idee dat leerkrachten soms meedoen met het pesten, het pesten onbelangrijker maken of er niets aan doen. Ook ouders en andere volwassen familieleden komen in de antwoorden naar voren. In enkele gevallen geven zij zelf de kinderen namen zoals 'dikkertje', maar ook hier lijken volwassenen het pesten soms onbelangrijker te maken of er om te moeten lachen.

Frequentie van pesten

De meeste kinderen kunnen niet zo goed aangeven hoe vaak ze gepest worden (n=147, 33,5% van de kinderen), maar een aanzienlijk aantal kinderen wordt dagelijks gepest (n=113, 25,7%). Negeren, uitschelden en bijnamen geven en andere kinderen opstoken zijn de meest genoemde manieren waarop kinderen dagelijks gepest worden. In tabel 6 in bijlage 2 is een overzicht weergegeven van de manieren waarop kinderen gepest worden en de frequentie waarin dit gebeurt.

Vergelijking tussen groepen op basis van (niet-)discriminatiegronden

Als we een vergelijking maken tussen de redenen waarom kinderen gepest worden, dan is de opvallendste bevinding eigenlijk dat er geen significante verschillen zijn tussen de groepen kinderen als het aankomt op negeren en/of buitensluiten. Bij alle andere vormen bestaan die verschillen wel, al is dit verschil niet altijd even sterk. Over het algemeen zien we dat kinderen die gepest worden vanwege enkel discriminatiegronden minder dan de andere groepen worden uitgescholden of een bijnaam krijgen, bedreigd worden of dingen afgepakt worden, geduwd, geslagen of

geschopt worden, of dat andere kinderen worden opgestoot. ⁴⁸ We vinden ook geen significante verschillen tussen deze drie groepen kinderen en de ervaring soms wel eens gepest te worden door volwassenen.

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven

Als we een vergelijking maken tussen de gepeste kinderen die hun leven een onvoldoende geven en de kinderen die hun leven een voldoende geven dan zien we dat kinderen die hun leven een onvoldoende geven, vaker aangeven uitgescholden te worden of bijnamen te krijgen (76,9% versus 57,5%). Ook worden er vaker spullen van hun afgepakt of worden ze bedreigd (46,2% versus 25,7%). Tot slot worden zij er ook vaker mee geconfronteerd dat andere kinderen tegen hen opgestoot worden (63,1% versus 36,1%).

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven, geven ook vaker dan de andere groep kinderen aan dat zij dagelijks gepest worden (46,2% versus 22,2%). ⁴⁹

⁴⁸ Pearson chi-square: uitschelden/bijnamen geven, $p < .01$, Cramér's $V = .141$; bedreigen/dingen afpakken, $p = .001$, Cramér's $V = .161$; duwen, slaan of schoppen, $p < .05$, Cramér's $V = .106$; opstoken, $p < .001$, Cramér's $V = .196$

⁴⁹ Pearson chi-square, $p < .001$, Cramér's $V = .262$

4. Bevindingen: impact van het pesten

4.1 Impact op het welzijn van kinderen

Mate van welzijn op basis van rapportcijfer

Een goede indicator voor hoe kinderen hun kwaliteit van leven ervaren, is het rapportcijfer dat kinderen hun eigen leven geven.⁵⁰ Dit hebben we daarom ook bij dit onderzoek gevraagd. Uit de resultaten blijkt dat kinderen met pestervaringen hun leven een gemiddeld rapportcijfer van 7,4 geven. Kinderen zonder pestervaring geven hun leven gemiddeld een rapportcijfer van 8,2. Het gemiddelde rapportcijfer van deze laatste groep komt overeen met de gemiddelde rapportcijfers die kinderen (zonder problemen in hun leven) gaven in eerdere onderzoeken van de Kinderombudsman.⁵¹

Vergelijking tussen groepen op basis van (niet-)discriminatiegronden

Kinderen die om een combinatie van discriminatiegronden en niet-discriminatiegronden gepest worden, geven gemiddeld het laagste rapportcijfer (6,3), dat significant afwijkt van de andere groepen kinderen.⁵² Het hoogste gemiddelde rapportcijfer wordt gegeven door de groep kinderen die geen reden heeft genoemd waarom ze gepest worden (8,4) gevolgd door de groep kinderen die gepest wordt op basis van alleen discriminatiegronden (7,9). Een overzicht is weergegeven in onderstaande tabel 1.

REDEN OM GEPEST TE WORDEN	GEMIDDELD RAPPORTCIJFER
ZOWEL DISCRIMINATIE- ALS NIET-DISCRIMINATIEGRONDEN	6,3
NIET-DISCRIMINATIEGRONDEN	7,4
IK WEET NIET WAAROM	7,7
ANDERE GRONDEN DAN IN VRAGENLIJST	7,8
DISCRIMINATIEGRONDEN	7,9
NIETS GENOEMD	8,4

Tabel 1: Gemiddeld rapportcijfer van de groepen kinderen, opgesplitst naar reden voor het pesten

Ook de frequentie waarin kinderen gepest worden laat een significant verschil zien, waarbij vooral de kinderen die dagelijks gepest worden een significant lager gemiddeld rapportcijfer (6,6) geven dan de andere groepen kinderen.⁵³

FREQUENTIE WAARIN GEPEST WORDT	GEMIDDELD RAPPORTCIJFER
DAGELIJKS	6,6
IEDERE WEEK WEL EEN KEER	6,9
ONGEVEER ÉÉN KEER PER MAAND	7
ÉÉN OF EEN PAAR KEER IN MIJN LEVEN	7,8
IK WEET HET NIET ZO GOED	8,1

Tabel 2: Gemiddeld rapportcijfer van de groepen kinderen, opgesplitst naar frequentie van pesten

Maar ook kinderen die wekelijks gepest worden geven een beduidend lager gemiddeld rapportcijfer (6,9), dat significant afwijkt van de andere groepen. Een overzicht is weergegeven in tabel 2 hierboven.

⁵⁰ M. Kalverboer & E. Zijlstra, 2006

⁵¹ De Kinderombudsman, 2020; 2018; 2016

⁵² Oneway ANOVA, $p < .001$

⁵³ Oneway ANOVA, $p < .001$

Opvallende verschillen zien we ook bij de groepen kinderen ten aanzien van de actualiteit van het pesten.⁵⁴ Kinderen die nu gepest worden en waarbij het pestgedrag ongeveer hetzelfde blijft, geven een significant lager gemiddeld rapportcijfer (5,9) dan alle andere groepen kinderen. Ook lager dan de kinderen die nu gepest worden maar waarbij het pestgedrag juist erger wordt (6,4). In onderstaande tabel 3 de gemiddelde rapportcijfers per groep weergegeven.

ACTUALITEIT VAN HET PESTEN	GEMIDDELD RAPPORTCIJFER
IK WERD VROEGER GEPEST MAAR HET IS NU GESTOPT	7,7
IK WORD NU GEPEST MAAR HET WORDT WEL MINDER	7,2
IK WORD NU GEPEST EN HET WORDT STEEDS ERGER	6,4
IK WORD NU GEPEST EN HET BLIJFT ONGEVEER HETZELFDE	5,9

Tabel 3: Gemiddeld rapportcijfer van de groepen kinderen, opgesplitst naar verloop van pesten

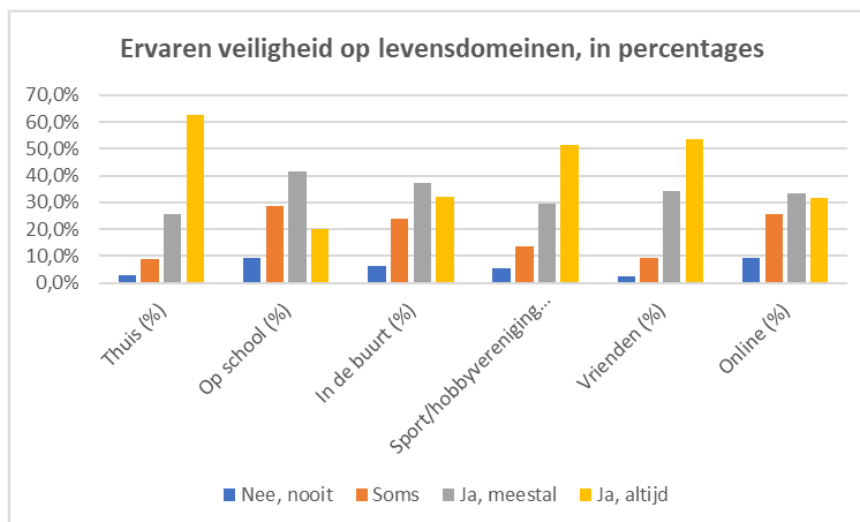
4.2 Impact op de ervaren veiligheid van kinderen

De meeste mensen om mij heen zijn aardig.

(kind, 10 jaar)

Mate van welzijn op basis van veiligheidsgevoelens

Eerder is beschreven dat de kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld, vooral pestervaringen hebben op school, in de buurt en online. Het verbaast dan ook niet dat de ervaren veiligheid door deze kinderen op deze drie domeinen laag is ten opzichte van andere levensdomeinen, zoals thuis of bij vrienden.

Grafiek 6: Overzicht van de ervaren veiligheid van kinderen op verschillende levensdomeinen, in percentages van aantal keren benoemd

⁵⁴ Oneway ANOVA, $p < .001$

In grafiek 6 hierboven is van verschillende levensdomeinen⁵⁵ van kinderen weergegeven of zij zich daar veilig voelen.

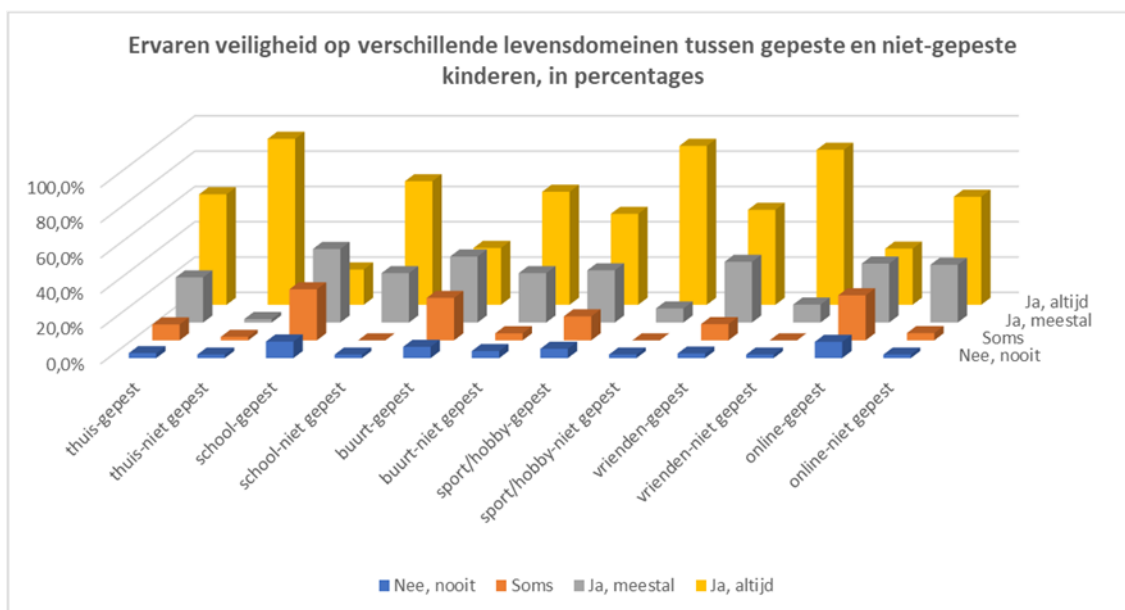
School en online zijn de levensdomeinen waarin kinderen het vaakst aangeven zich daar nooit veilig te voelen (resp. n=33; 9,4% en n=29; 9,2%). School wordt daarnaast het minst genoemd als plek waar kinderen zich altijd veilig voelen (n=70; 20%). Een uitgebreid overzicht van de aantallen en percentages is opgenomen in bijlage 2 (tabel 7). Thuis (n=223; 62,6%) en vrienden (n=186; 53,8%) worden het meest genoemd als plekken waar kinderen zich altijd veilig voelen.

Vergelijkingen tussen groepen kinderen in ervaren veiligheid

*Ik doe mijn best maar als ik nooit mee mag doen, wat heb ik daar dan aan?
Hoe kan ik dan ooit ergens werken en blijf ik voor altijd alleen?*

(kind, 12 jaar)

Als we de ervaren veiligheid van gepeste kinderen afzetten tegen de ervaren veiligheid van niet-gepeste kinderen, zien we niet alleen dat niet-gepeste kinderen zich op alle gebieden veiliger voelen dan gepeste kinderen. Maar ook dat niet-gepeste kinderen zich eigenlijk overal altijd veilig voelen. Onderstaande grafiek 7 laat deze verschillen zien. Hoewel deze verschillen niet verrassend zijn, zijn de bevindingen wel zorgelijk.

Grafiek 7: Ervaren veiligheid op verschillende levensdomeinen vergeleken tussen gepeste en niet-gepeste kinderen⁵⁶

De verschillende gronden op basis waarvan kinderen gepest worden, ten aanzien van discriminatiegronden, niet-discriminatiegronden of een combinatie van beiden, laten geen significante verschillen zien in de ervaren veiligheid op de verschillende levensgebieden. Als we kijken naar de verschillen tussen gepeste kinderen onderling valt op dat kinderen die hun leven een onvoldoende geven op vrijwel alle

⁵⁵ Het levensdomein werk/stage is hierin buiten beschouwing gelaten, omdat de cijfers er op lijken te duiden dat kinderen deze vraag niet helemaal goed begrepen hebben.

⁵⁶ De vraag die hierbij gesteld is, is of kinderen zich veilig voelen thuis/op school/in de buurt/op sport-of hobby vereniging/bij vrienden/online. Kinderen konden antwoorden op een vierpuntsschaal (nooit/soms/meestal/altijd)

domeinen zich minder vaak veilig voelen dan kinderen die hun leven een voldoende geven. Het enige domein waarop tussen deze twee groepen geen significante verschillen⁵⁷ te vinden zijn, is de online wereld.

4.3 Impact op het respect en vertrouwen in de toekomst

Het ervaren respect van kinderen die gepest worden

Ik vind dat er vaak zonder respect naar mij gehandeld wordt. Bijvoorbeeld door homo-fobische of transfobische dingen te zeggen of omdat mensen mij niet serieus nemen.

(kind, 17 jaar)

Tweehonderdvierenzestig kinderen (60,1%) ervaren respect van andere mensen, 112 kinderen (25,5%) geven aan dat zij vinden niet genoeg respect te krijgen van mensen om hen heen. Drieënzestig kinderen (14,3%) hebben deze vraag niet beantwoord. Uit de antwoorden die de kinderen op deze vraag geven blijkt dat vooral in situaties waarin kinderen zich niet gezien of gehoord voelen kinderen zich ook niet gerespecteerd voelen. Dit betreft vooral volwassenen, maar ook andere kinderen die bijvoorbeeld niet opkomen voor de gepeste kinderen of die kinderen in bredere zin niet accepteren bijvoorbeeld vanwege hun handicap of seksuele voorkeur. Kinderen die gepest worden voelen zich hierdoor alleen staan. Die kinderen die aangegeven hebben zich wel gerespecteerd te voelen, geven in de uitleg vooral aan dat de meeste mensen wél aardig zijn. Ook wordt de steun door ouders, andere familieleden en vrienden genoemd, waardoor deze kinderen zich wel gerespecteerd voelen.

Het ervaren vertrouwen in de toekomst van kinderen die gepest worden

Ik denk niet dat ik ooit een plek op de wereld vind waar ik thuis hoor.

(kind, 12 jaar)

Driehonderdzesenvijftig kinderen hebben antwoord gegeven op de vraag of zij vertrouwen in de toekomst hebben. Van hen hebben 286 kinderen (65,1%) dit vertrouwen wel en 70 kinderen (15,9%) hebben aangegeven geen vertrouwen in de toekomst te hebben. Naast redenen die los staan van het pesten (zorgen over corona, het klimaat, de toekomst in brede zin) zien we hier dat kinderen zich vooral zorgen maken dat het pesten nooit stopt, dat de situatie nooit verandert en/of dat zij altijd alleen zullen blijven.

Vergelijking tussen groepen kinderen in ervaren respect en vertrouwen

Over het ervaren respect van anderen en het vertrouwen in de toekomst, hebben we zowel een vergelijking gemaakt tussen gepeste en niet-gepeste kinderen, als tussen gepeste kinderen onderling op basis van de gronden waarmee ze gepest worden.

Hoewel we op basis van de percentages zien dat de verschillen tussen al deze groepen niet zo groot zijn, zien we dat kinderen die gepest worden vaker aangeven dat respect en vertrouwen niet te hebben. Dit is vooral zo voor de groep kinderen die om zowel discriminatiegronden als niet-discriminatiegronden gepest worden. Zo geeft slechts 6,1% (n=4) van de niet-gepeste kinderen aan geen respect te ervaren

⁵⁷ Pearson chi-square: Thuis, $p < .001$, Cramér's $V = .328$; Op school, $p < .001$, Cramér's $V = .390$; De buurt, $p < .01$, Cramér's $V = .202$; Sport- of hobbyvereniging, $p < .001$, Cramér's $V = .218$; Bij vrienden, $p < .001$, Cramér's $V = .242$; Online, $p > .05$ (n.s.)

terwijl dit voor gepeste kinderen 25,5% is (n=112). Kinderen die hun leven een onvoldoende geven, geven ook beduidend minder vaak aan respect te ervaren van anderen. Zij hebben ook beduidend minder vertrouwen in de toekomst. Van de niet-gepeste kinderen heeft 7,6% (n=5) geen vertrouwen in de toekomst; voor de gepeste kinderen is dit 15,9% (n=70).

Een overzicht van deze aantallen en percentages is weergegeven in tabel 4 hieronder.

<i>Groep kinderen</i>	<i>Respect</i>			<i>Aantal totaal</i>	<i>Vertrouwen</i>			<i>Aantal totaal</i>
	<i>ja</i>	<i>nee</i>	<i>missend</i>		<i>ja</i>	<i>nee</i>	<i>missend</i>	
<i>Niet-gepeste kinderen</i>	72,7%	6,1%	21,2%	66	68,2%	7,6%	24,2%	66
<i>Gepeste kinderen</i>	60,1%	25,5%	14,3%	439	65,1%	15,9%	18,9%	439
<i>Zowel discriminatie- als niet-discriminatiegronden</i>	54,6%	45,4%	-	86	68,7%	31,3%	-	80
<i>Discriminatiegronden</i>	66,7%	33,3%	-	30	77,7%	22,3%	-	27
<i>Niet-discriminatiegronden</i>	67,2%	32,8%	-	131	79,5%	20,5%	-	122
<i>Onvoldoendes</i>	37,2%	62,8%	-	59	49,1%	50,9%	-	53
<i>Voldoendes</i>	76,3%	23,7%	-	317	85,8%	14,2%	-	303

Tabel 4: Ervaren respect en vertrouwen in de toekomst van de verschillende groepen kinderen

5. Bevindingen: hulp bij pesten

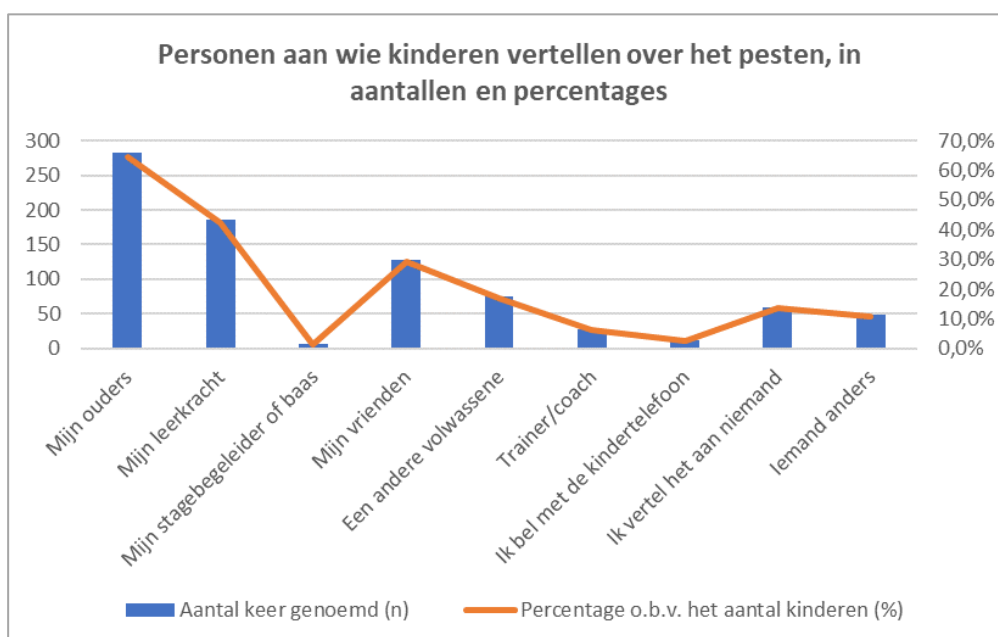
5.1 Hulpbronnen van kinderen die gepest worden

Met wie praten kinderen over het pesten?

Ze helpen me niet, ze zeggen dat het geen groot probleem is.

(kind, 10 jaar)

Ouders en leerkrachten zijn voor de meeste kinderen de mensen naar wie zij gaan om over het pesten te vertellen.⁵⁸ Uit de grafiek valt echter ook af te lezen dat ruim 10% van de kinderen (n=60; 13,7%) aan niemand vertelt dat zij gepest worden.

Grafiek 8: Personen aan wie kinderen vertellen over het pesten, in aantal keren genoemd en percentage van het aantal kinderen dat de vragenlijst heeft ingevuld

Vergelijking tussen groepen kinderen

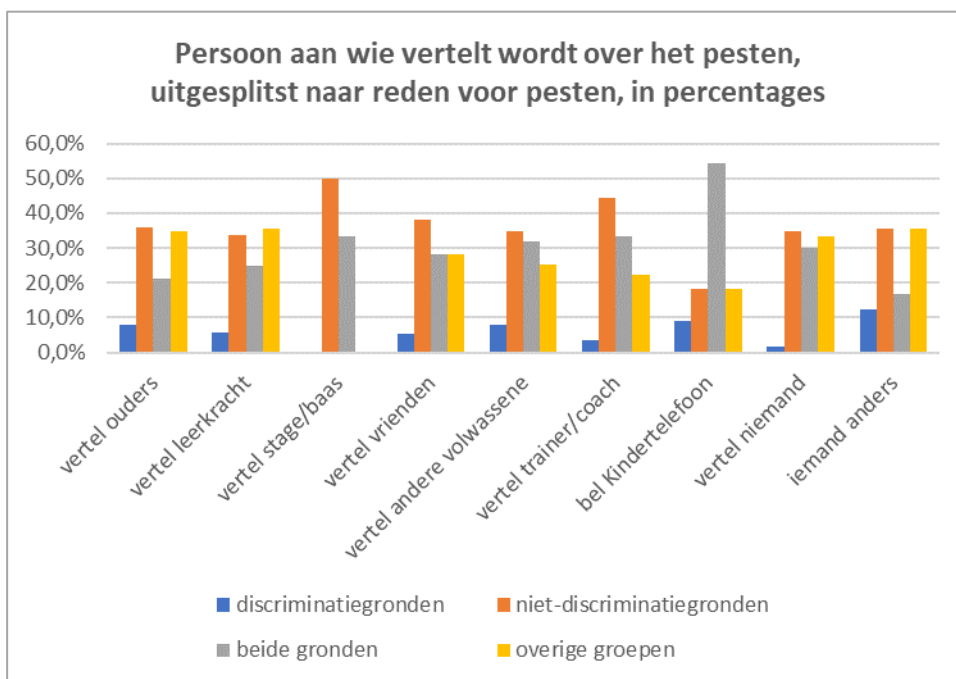
Als we de kinderen die gepest worden of werden uitsplitsen naar de reden waarom deze kinderen gepest worden, dan valt vooral op dat kinderen die op basis van een combinatie van discriminatiegronden en niet-discriminatiegronden gepest worden, beduidend vaker de Kindertelefoon bellen, terwijl zij zich relatief weinig tot hun ouders of leerkrachten richten. De verschillen tussen de groepen kinderen naar wie zij gaan om te vertellen over het pesten, staan in grafiek 9 hieronder. Hoewel deze verschillen niet significant zijn, zijn ze wel opvallend.⁵⁹

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven vertellen ook minder vaak aan hun ouders dat ze gepest worden en geven vaker aan niemand te vertellen dat ze gepest worden, dan gepeste kinderen die hun leven een voldoende geven. Deze verschillen zijn wel significant.⁶⁰

⁵⁸ Kinderen konden hier meerdere personen aanvinken. Het totaal aantal responses telt daarom op tot meer dan 439

⁵⁹ Pearson chi-square

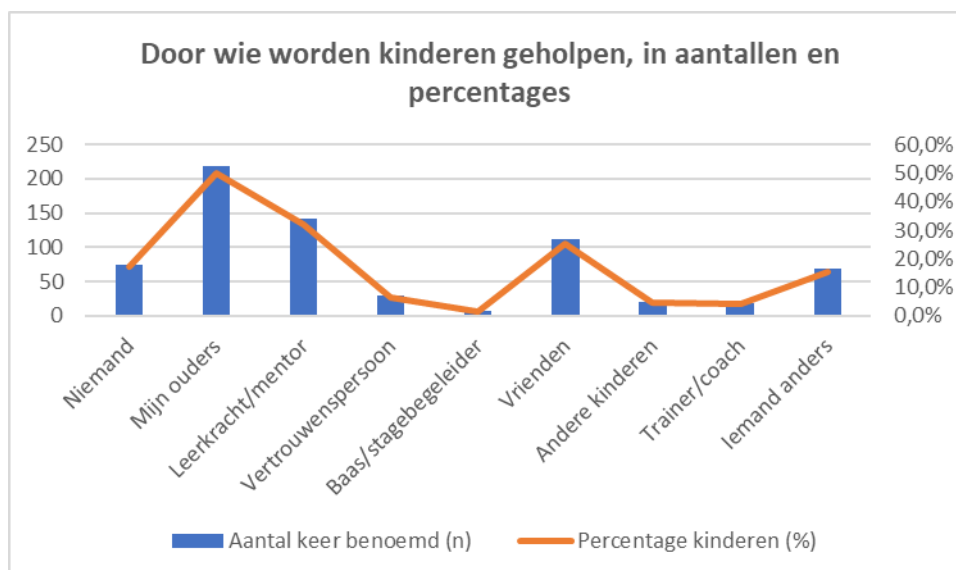
⁶⁰ Pearson chi-square: Ouders, $p < .05$, Cramér's $V = .119$; niemand, $p < .05$, Cramér's $V = .114$

Grafiek 9: Personen aan wie kinderen vertellen over het pesten, in percentages en uitgesplitst naar de gronden waarop kinderen gepest worden

Wie helpt kinderen om het pesten te stoppen?

Kinderen konden in de vragenlijst ook aangeven door wie ze geholpen worden, of werden, in de aanpak van pesten.⁶¹ Een op de zes kinderen (n=75; 17,1%) geeft hierbij aan geen hulp te krijgen. Kinderen die wel hulp krijgen noemen vooral ouders (n=219; 49,9%), leerkrachten en mentoren (n=141; 32,1%) en vrienden (n=111; 25,3%) als mensen die hun helpen het pesten tegen te gaan.

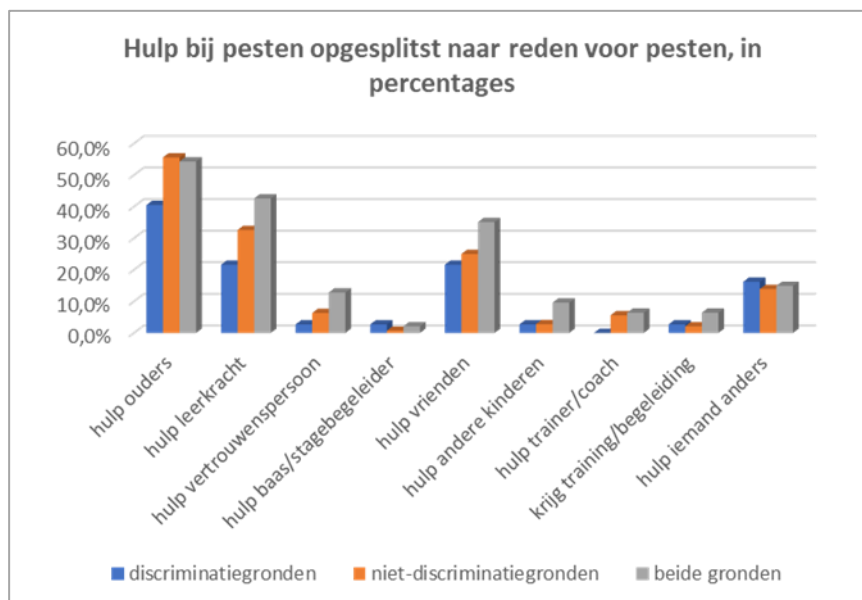
Grafiek 10: Hulpbronnen voor kinderen die gepest worden, in aantallen keren genoemd en percentages van kinderen

⁶¹ Kinderen konden op deze vraag meerdere antwoorden geven waardoor de aantallen niet optellen tot 439 maar tot 688.

Weinig kinderen noemen 'andere kinderen die in de buurt zijn' (n=20; 4,6%), maar onder het kopje 'anders' worden naast andere volwassenen zoals jeugdhulpverleners wel andere leeftijdsgenoten genoemd zoals broers, zussen en hartsvriendinnen. In bovenstaande grafiek 10 zijn de antwoorden weergegeven in aantal keren dat het genoemd is en in het percentage kinderen dat het noemt. In tabel 8 in bijlage 2 zijn deze gegevens cijfermatig weer gegeven.

Vergelijking tussen groepen kinderen op basis van (niet-)discriminatiegronden

Als we kijken naar de redenen waarom kinderen gepest worden, blijkt er geen significant verschil te zijn in of zij wel of geen hulp krijgen. Ook zijn er geen significante verschillen tussen de personen van wie zij hulp krijgen tegen het pesten.⁶² Wat wel opvalt is dat kinderen die op discriminatiegronden gepest worden, relatief weinig hulp krijgen van hun ouders en leerkrachten, maar zoals uit voorgaande blijkt vertelt deze groep kinderen ook relatief minder vaak aan ouders dat ze gepest worden. Een overzicht is weergegeven in grafiek 11 hieronder.

Grafiek 11: Overzicht van de hulpbronnen van kinderen, opgesplitst naar reden voor pesten (discriminatiegronden, n=37; zowel discriminatie- als niet-discriminatiegronden, n=94; niet-discriminatiegronden, n=144)

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven

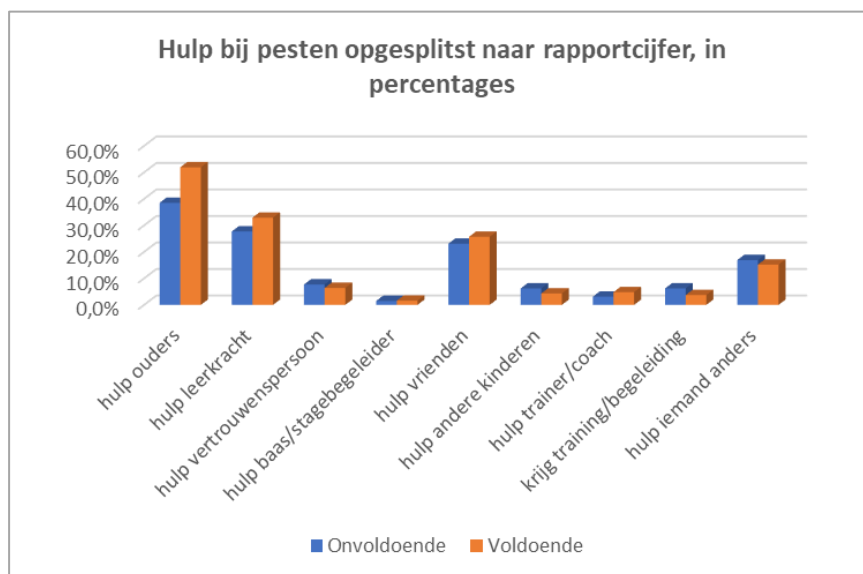
Als we kijken naar de groep kinderen die hun leven een onvoldoende geeft, dan vinden we hier een significant verschil in het wel of niet krijgen van hulp: Kinderen die gepest worden en hun leven een onvoldoende geven, geven minder vaak aan dat zij hulp krijgen bij het pesten dan kinderen die gepest worden maar hun leven een voldoende geven (resp. 10% en 72,9%).⁶³

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven maar wel hulp krijgen, krijgen deze hulp veel minder vaak van hun ouders dan de kinderen die hun leven een voldoende geven.⁶⁴ Maar ook zij vertellen minder vaak aan hun ouders dat zij gepest worden (zie hierboven). In onderstaande grafiek 12 is een overzicht weergegeven in percentages.

⁶² Pearson chi-square

⁶³ Pearson chi-square, p<.001, Cramér's V=.169

⁶⁴ Pearson chi-square, p<.05, Cramér's V=.095

Grafiek 12: Overzicht van de hulpbronnen van kinderen, opgesplitst naar rapportcijfer (onvoldoende, n=65; voldoende, n=374)

5.2 Wat helpt volgens kinderen tegen pesten?

Wat vinden kinderen fijn aan de hulp die ze krijgen?

Fijn aan de hulp is dat mensen mij begrijpen, naar mij luisteren en dat ze mij serieus nemen.

(kind, 12 jaar)

Als hulp er toe leidt dat het pesten stopt, is dat natuurlijk heel fijn. Voor de meeste kinderen is dat ook belangrijk aan de hulp die ze krijgen. Maar ook als het pesten niet (helemaal) stopt, is hulp belangrijk voor kinderen en levert het hen in emotionele zin ondersteuning op. Zo is het gevoel niet alleen te staan en je verhaal bij iemand kwijt te kunnen heel belangrijk voor kinderen die gepest worden. Ook helpt het hen zich veiliger te voelen en (zelf)vertrouwen te houden of te krijgen.

In onderstaande tabel 5 zijn de drie belangrijkste onderwerpen benoemd die kinderen fijn vinden aan de hulp die ze krijgen. We hebben hierbij deze top drie ook afgezet tegen de top drie van kinderen die niet gepest worden. Van de kinderen die wel gepest worden, hebben we tevens gekeken naar de verschillende subgroepen die belangrijk zijn in dit onderzoek (opgesplitst naar reden voor het pesten, en opgesplitst naar het rapportcijfer). Zoals uit onderstaande tabel blijkt, zijn er tussen deze groepen geen echte verschillen in wat zij fijn vinden aan hulp bij het pesten (of denken wat fijn is, in het geval van de kinderen die niet gepest worden). Dit betekent dat alle gepeste kinderen in dit onderzoek, ongeacht reden of impact van pesten, dezelfde punten belangrijk vinden in de hulp die ze krijgen.

<i>FIJN BIJ HULP</i>	Gepest	Discrimi- natie	Niet- discrimina- tie	Beide gronden	Onvol- doende	Vol- doende	Niet gepest
% beant- woord	68%	37%	40,5%	63,8%	53,8%	71,8%	24,2%
1	Algemeen fijn (n=83; 18,9%)	Algemeen fijn (n=7; 18,9%)	Algemeen fijn (n=30; 20,8%)	Algemeen fijn (n=17; 18,1%)	Niet alleen staan (n=115; 23,1%)	Algemeen fijn (n=77; 20,6%)	Niets is fijn (n=8; 12,1%)
2	Niet alleen staan (n=72; 16,4%)	Niet alleen staan (n=3; 8,1%)	Niet alleen staan (n=24; 16,7%)	Niet alleen staan (n=16; 17%)	Niets is fijn (n=8; 12,3%)	Niet alleen staan (n=57; 15,2%)	Algemeen fijn (n=3; 4,5%)
3	Dat het (even) stopt (n=47; 10,7%)	Dat het (even) stopt (n=3; 8,17%)	Dat het (even) stopt (n=13; 9%)	Niets is fijn (n=11; 11,7%)	Algemeen fijn (n=6; 9,2)	Dat het (even) stopt (n=42; 11,2%)	Dat het (even) stopt (n=3; 4,5%)

Tabel 5: Top drie van wat kinderen fijn vinden aan de hulp die ze krijgen, opgesplitst naar de verschillende subgroepen

Wat vinden kinderen niet fijn aan de hulp die ze krijgen?

De meester zei alleen dat de pesters sorry moesten zeggen en deed verder niks waardoor het pesten gewoon doorging en ik het niet nog een keer durfde te zeggen.

(kind, 14 jaar)

Voor kinderen is het niet fijn als ze geen hulp krijgen of als de hulp die ze krijgen onvoldoende is en het pesten niet ophoudt. Daarbij zien we ook een aantal onderwerpen die voor kinderen niet fijn zijn, die gerelateerd zijn aan het hulp krijgen aan zich: kinderen zijn bang gezien te worden als verrader of zich aan te stellen. Kinderen zijn bang dat het pesten juist erger wordt als ze hulp zoeken of krijgen voor het pesten.

De meeste kinderen zijn vrij generiek over de hulp: alles is fijn of alles is niet fijn. De belangrijkste onderwerpen die kinderen zelf noemen in wat ze niet fijn vinden aan de hulp die ze krijgen staan vermeld in onderstaande tabel 6. Ook hier hebben we de verschillende subgroepen weer met elkaar vergeleken, waarbij er geen grote verschillen gevonden zijn tussen de groepen kinderen. Net als bij de vraag wat fijn is aan hulp, zijn alle gepeste kinderen – ongeacht reden of impact – eensgezind over wat niet fijn is aan hulp (of het gebrek daaraan).

NIET FIJN BIJ HULP	Gepest	Discrimina- tie	Niet- discrimina- tie	Beide gron- den	Onvoldoende	Voldoen- de	Niet gepest
% beant- woord	58%	40,5%	62,5%	62,8%	53,8%	59,1%	17,2%
1	Niets is fijn (n=91; 20,7%)	Niets is fijn (n=7; 18,9%)	Niets is fijn (n=27; 18,8%)	Alles is fijn (n=17; 18,1%)	Alles is fijn (n=12; 18,5%)	Niets is fijn (n=87; 23,3%)	Niets is fijn (n=11; 16,7%)
2	alles is fijn (n=50; 11,4%)	Alles is fijn (n=2; 5,4%)	Pesten stopt niet (n=20; 13,9%)	Niets is fijn (n=11; 11,7%)	Hulp is te weinig (n=7; 10,8%)	Alles is fijn (n=38; 10,2%)	Hulp is te weinig (n=1; 1,5%)
3	Pesten stopt niet (n=44; 10%)	Pesten stopt niet (n=2; 5,4%)	Alles is fijn (n=18; 12,5%)	Hulp is te weinig (n=11; 11,7%)	Pesten stopt niet (n=6; 9,2%)	Pesten stopt niet (n=38; 10,2%)	-

Tabel 6: Top drie van wat kinderen niet fijn vinden aan de hulp die ze krijgen, opgesplitst naar de verschillende subgroepen

Wat zou er volgens kinderen gedaan moeten worden om pesten op te lossen?

Kinderen opperen verschillende manieren om pesten aan te pakken, die zij zouden doen als ze minister tegen pesten zouden zijn. Deze manieren staan vermeld in onderstaande tabel 7.

ALS MINIS- TER	Gepest	Discrimi- natie	Niet- discrimi- natie	Beide gronden	Onvol- doende	Vol- doende	Niet gepest
% beantw- oord	63%	45,9%	67,8%	72,3%	69,2%	62,6%	48,5%
1	Pesters straffen (n=96; 21,9%)	Pesters straffen (n=6; 16,2%)	Pesters straffen (n=40; 27,8%)	Pesters straffen (n=25; 26,6%)	Pesters straffen (n=18; 27,7%)	Pesters straffen (n=78; 20,9%)	Gewoon oplossen (n=10; 15,2%)
2	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=66; 15%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=6; 16,2%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=20; 13,9%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=18; 19%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=11; 16,9%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=55; 14,7%)	Ontwikkel en empathie/i nzicht (n=8; 12,1%)
3	Gewoon oplossen (n=62; 14,1%)	Iets anders (n=4; 10,8%)	Gewoon oplossen (n=18; 12,5%)	Gewoon oplossen (n=14; 14,9%)	Gewoon oplossen (n=7; 10,8%)	Gewoon oplossen (n=55; 14,7%)	Pesters straffen (n=7; 10,6%)

Tabel 7: Top drie van wat kinderen zouden doen als ze minister waren, opgesplitst naar de verschillende subgroepen

Als we naar deze manieren kijken, valt op dat ze te clusteren zijn in twee grotere categorieën, namelijk manieren gericht op straf (van de pester) en manieren gericht op empathie-ontwikkeling (bij de pester, maar ook bij alle kinderen). Zo zien we opties als pesters (harder) straffen of van school sturen, maar we zien oplossingsrichtingen als klassikale trainingen en kinderen laten weten hoe het voelt om gepest te worden. Wederom zien we hierbij geen relevante verschillen tussen de gepeste kinderen, op basis van redenen voor pesten of impact van pesten. Gepeste kinderen zijn dus ook hier eensgezind over wat zij vinden dat nodig is om pesten aan te pakken.

HET VERHAAL VAN SOPHIE (12 JAAR)

'Het begon allemaal in groep 4. Het waren in het begin steeds dezelfde kinderen die mij pestten. Op een gegeven moment ging een voormalig vriendje me ook pesten. Hij wilde niet meer met me praten en sloot zich aan bij het groepje kinderen dat me pestte. Ik begreep er niks van. Waarom zeiden die kinderen zulke vervelende en gemene dingen tegen mij? Ze pestten me om van alles. Zelfs het feit dat ik op tennis zat. Ik probeerde het te negeren, maar dat was moeilijk. Ik had het gevoel dat ik nergens meer bij hoorde. En dat de andere kinderen me er ook niet meer bij wilden hebben.

Ik vertelde het eerst aan mijn ouders. En daarna ook aan de meester. Hij ging met mij en de kinderen die me pestten in gesprek. Maar het hield daarmee niet op. De kinderen ontkenden het pesten. Ze zeiden dat ze het niet zo bedoeld hadden. De meester sprak elke dag met me om te vragen hoe het met me ging. En hij probeerde bij me in de buurt te blijven. Te beschermen. Maar zodra de meester even weg was of niet oplette, begonnen de kinderen weer met pesten. Gelukkig had ik bij de tennisvereniging wel vrienden. De tennisbaan was een fijne plek voor me. Daar voelde ik me veilig.

Mijn vader en moeder hebben ook veel geprobeerd om het pesten te stoppen, maar het lukte hen ook niet. Voor mijn ouders was het ook moeilijk om uit te vinden bij wie ze terecht konden op school. Uiteindelijk ben ik van school gewisseld. Daardoor is het pesten opgehouden. Ik word nu niet meer gepest. En daar ben ik blij om. Ik hoop het ook niet meer mee te maken. Maar tegen andere kinderen die gepest worden, zou ik zeggen: praat erover. Met je ouders bijvoorbeeld. Dat helpt. Als ik de baas van Nederland was, zou ik willen dat scholen meer aandacht besteden aan pesten. En ervoor zorgen dat kinderen elkaar echt leren kennen. Want als je elkaar goed kent, pest je de ander niet.'

6. Conclusies

We begonnen dit onderzoek op basis van vier (verdiepende) onderzoeksvragen. Deze volgden uit een eerdere [analyse](#) die we gemaakt hebben van de meldingen over pesten die de afgelopen twee jaar bij de Kinderombudsman zijn binnen gekomen en welke signalen dat gaf over belangrijke kinderrechten die onder druk komen te staan bij pesten. De onderzoeksvragen zijn leidend in de conclusies die we trekken op basis van de resultaten die in de voorgaande drie hoofdstukken gepresenteerd zijn. Uit de conclusies blijkt dat vooral kinderrechten die toezien op non-discriminatie (artikel 2 IVRK) en de bescherming van kinderen tegen geweld (artikel 19 IVRK) onder druk komen staan voor gepeste kinderen. Ook maken we ons zorgen over de geboden zorg voor slachtoffers van geweld, zoals pesten (artikel 39 IVRK) en over de positie van kinderen met een handicap (artikel 23 IVRK en VN-verdrag handicap).

We presenteren eerst onze algemene conclusie waarna we per onderzoeksvraag ingaan op de verschillende conclusies.

Algemene conclusie

De meeste kinderen uit het onderzoek worden gepest vanwege hun uiterlijk, kleding en/of gedrag. Degene die het meest lijden onder pesten zijn de kinderen die gepest worden vanwege een combinatie van discriminatiegronden – vooral seksuele gerichtheid en armoede – en uiterlijke kenmerken. School is de belangrijkste plek waar kinderen gepest worden, maar de negatieve impact van pesten is nog groter onder kinderen die ook op andere levensdomeinen gepest worden, waarbij in de buurt en online er uit springen. Een belangrijk knelpunt hierbij is dat wanneer kinderen op meerdere plekken in hun leven worden gepest, zoals op school, in de buurt en online, er niemand is die zich overal verantwoordelijk voelt. Dat wil zeggen, niemand die zich verantwoordelijk voelt pesten domeinoverstijgend aan te pakken. Hierdoor worden deze kinderen niet adequaat gesteund en geholpen.

Ouders en leerkrachten zijn over het algemeen belangrijk voor kinderen als aanspreekpunt om het pesten aan te kaarten. Een deel van de kinderen vertelt echter aan niemand dat zij gepest worden. Zij krijgen dan ook geen hulp tegen het pesten waardoor zij het meest lijden onder het pesten. Voor alle kinderen geldt echter dat hulp belangrijk is: als pesten niet opgelost kan worden dan vinden zij het in ieder geval fijn te weten niet alleen te staan en zich gesteund te voelen.

Vraag 1: Waarom worden kinderen gepest en in hoeverre is hierbij sprake van discriminatie?

Uiterlijke kenmerken en gedrag zijn de belangrijkste reden waarom kinderen gepest worden

De meeste kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld (32,8%, n=144), worden gepest vanwege hun uiterlijk en/of hun gedrag. Het gaat dan bijvoorbeeld om de lengte van kinderen, omdat ze verlegen zijn of omdat ze niet zo goed zijn in sport.

Veel kinderen worden gepest vanwege discriminatie in combinatie met andere redenen

Veel kinderen (n=131; 29,8%) geven aan gediscrimineerd te worden, waarbij ook andere redenen voor pesten genoemd kunnen worden. Een klein deel van hen (n=37; 8%) geeft aan alleen vanwege discriminatiegronden gepest te worden. Maar 94 kinderen (21%) geven aan gepest te worden op basis van zowel discriminatiegronden als andere (niet-discriminatie) redenen.

Uit de resultaten blijkt ook dat kinderen (n=104, 24%) vaak niet weten waarom ze gepest worden. Dit wil niet zeggen dat ze niet weten waarmee ze gepest worden, maar dat de aanleiding voor het pesten hen niet duidelijk is.

Meisjes worden vooral gepest vanwege hun seksuele gerichtheid, jongens vanwege een handicap

Als we inzoomen op de discriminatiegronden voor pesten, dan zien we dat meisjes vooral gepest worden vanwege hun seksuele gerichtheid en jongens vooral vanwege een handicap. Kinderen die zichzelf als 'anders' hebben benoemd, worden vooral gepest omdat ze niet weten of ze een jongen of een meisje zijn en vanwege hun uiterlijk. Deze resultaten lijken te duiden op vrij strenge gendernormen onder kinderen en jongeren, waarbij er heldere scheidslijnen moeten bestaan tussen 'wat' een jongen is en 'wat' een meisje en hoe deze zich horen te gedragen en er uit horen te zien.

Vraag 2: Wat is de impact van pesten op kinderen en jongeren en hangt deze samen met de door hen genoemde gronden?

Gepest worden heeft grote gevolgen voor het levensgeluk van kinderen

Kinderen die gepest worden geven hun leven vaker een onvoldoende dan kinderen die niet gepest worden. Hoewel we geen verdere achtergrondinformatie van deze groep kinderen hebben – bijvoorbeeld of ze te maken hebben met een complexe scheiding of jeugdhulp krijgen – mogen we aannemen dat dit cijfer voor een groot deel verklaard wordt door het gegeven dat deze kinderen gepest worden. Bij de niet-gepeste kinderen zien we namelijk een beduidend lager percentage dat hun leven een onvoldoende geeft (respectievelijk 14,8% en 7,6%).

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven, worden relatief vaak gepest vanwege seksuele gerichtheid en armoede

Bij de kinderen die gepest worden en hun leven een onvoldoende geven, zien we dat deze kinderen relatief vaker gepest worden vanwege hun seksuele gerichtheid en vanwege het feit dat hun ouders minder geld hebben dan de ouders van de kinderen om hun heen. Voor deze groep geldt daarom dat armoede mogelijk ook invloed heeft op het rapportcijfer voor het leven dat deze kinderen geven, omdat we uit eerdere onderzoeken weten dat armoede hierop invloed heeft.⁶⁵ Ook wordt deze groep kinderen vaker gepest vanwege hun kleding en gedrag. Het is voorstelbaar dat deze redenen samenhangen: jongens die zich 'te meisjesachtig' gedragen of meisjes die zich 'te jongensachtig' gedragen, of kleding die niet voldoet omdat ouders daar geen geld voor hebben. Dit is op basis van de informatie die we opgehaald hebben echter niet eenduidig vast te stellen.

Het meest ongelukkig zijn kinderen die gepest worden vanwege een combinatie van discriminatiegronden en uiterlijk, kleding en/of gedrag

We zien dat kinderen die om een combinatie van discriminatie- en niet-discriminatiegronden gepest worden, het laagste gemiddelde rapportcijfer aan hun leven geven. Kinderen die *alleen* om discriminatieredenen gepest worden, geven een relatief hoog rapportcijfer dat vergelijkbaar is met het gemiddelde rapportcijfer dat kinderen in andere onderzoeken⁶⁶ geven over hun ervaren welzijn. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze kinderen deel uitmaken van een sociale groep en hier ook hun identiteit aan kunnen ontleen.⁶⁷ Een 'wij-gevoel' blijkt immers belangrijk en effectief te zijn in de aanpak van zowel pesten als discriminatie.⁶⁸

⁶⁵ De Kinderombudsman, 2020; 2018; 2016

⁶⁶ De Kinderombudsman, 2020; 2018; 2016

⁶⁷ Tajfel & Turner, 2004

⁶⁸ Felten, et al., 2020; Franken, 2018

Kinderen die op basis van discriminatiegronden gepest worden, hebben mogelijk makkelijker toegang tot dergelijke sociale groepen – denk aan de eigen familie bij huidskleur en herkomst, de eigen geloofsgemeenschap en/of jongerenorganisaties en -verenigingen rondom handicaps en seksuele gerichtheid. Dit is lastiger voor kinderen die bijvoorbeeld gepest worden omdat ze te klein zijn of omdat ze te dik bevonden worden. Tegelijkertijd is de verwachting dat kinderen die vanwege discriminatiegronden gepest worden en dit op meerdere levensdomeinen ervaren, dit ook zullen ervaren bij bijvoorbeeld het vinden van een stage of een baan. Gezien de gemiddelde leeftijd van de kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben zij hier mogelijk nu nog geen ervaringen mee.

Hoe vaker gepest, hoe lager het levensgeluk. Zeker als pesten niet stopt

De resultaten uit ons onderzoek maken ook duidelijk dat hoe vaker kinderen gepest worden, hoe lager zij hun leven waarderen. Ook zien we dat kinderen de laagste cijfers aan hun leven geven als het pesten niet wordt opgelost. Dit laatste is erg zorgelijk en benadrukt de urgentie van een adequate aanpak van pesten en andere vormen van uitsluiting. De resultaten laten ook zien dat zelfs als pesten erger wordt, kinderen hun leven nog iets hoger waarderen dan wanneer pesten niet wordt opgelost. Hoewel we hiervoor uit de resultaten geen verklaring kunnen vinden, lijkt het er op te duiden dat óók als pesten erger wordt, deze kinderen nog hoop hebben dat het pesten wordt opgelost.

School is de plek waar het meest gepest wordt, de impact op kinderen die daarnaast op andere plekken gepest worden zoals in de buurt en/of online is het grootst

School is en blijft de belangrijkste plek waar kinderen gepest worden, maar daarnaast zien we ook dat de buurt waarin kinderen leven en de online wereld belangrijke plekken zijn waar kinderen gepest worden. Deze laatste twee levensdomeinen springen er ook uit bij de kinderen die hun leven een onvoldoende geven. Dit kan verklaard worden doordat deze groep kinderen gemiddeld genomen op meer dan één plek gepest worden (school én de buurt en/of online). De buurt en de online wereld zijn ook omgevingen waar geen, of heel beperkt, toezicht is van volwassenen. Hierdoor is het voor kinderen lastiger hulp te zoeken bij een volwassene om het pesten tegen te gaan en het pesten wordt daardoor mogelijk als nog oncontroleerbaarder ervaren.

Gepeste kinderen voelen zich minder veilig dan niet gepeste kinderen, kinderen die hun leven een onvoldoende geven voelen zich bijna nergens veilig

Kinderen die gepest worden, voelen zich op alle levensdomeinen (school, in de buurt etc.) minder veilig dan kinderen die niet gepest worden. Deze ervaren onveiligheid is nog sterker voor kinderen die hun leven een onvoldoende geven. Maar zij geven ook aan vaker gepest te worden en op alle verschillende manieren vaker gepest te worden. Dat wil zeggen, dat zij vaker genegeerd worden, vaker uitgescholden worden maar ook vaker geslagen of bedreigd worden. Kinderen die gepest worden voelen zich het veiligst thuis, bij vrienden en op hun sport- of hobbyvereniging. Ook ervaren kinderen die gepest worden minder respect en hebben ze minder vertrouwen in de toekomst. Dit is nog sterker het geval bij kinderen die om zowel discriminatieredenen als niet-discriminatieredenen gepest worden.

Vraag 3: Wat vinden kinderen van de hulp die zij krijgen en wat zien zij als mogelijke oplossingen?***Ouders, leerkrachten en vrienden zijn belangrijke helpers***

Ouders, de leerkracht en vrienden zijn belangrijke mensen voor kinderen om te vertellen over het pestgedrag, en dit zijn ook de belangrijkste mensen die hulp kunnen bieden als kinderen gepest worden. Hoewel het geen significant verschil is, zien we wel dat kinderen die om discriminatieredenen gepest worden, dit relatief minder vaak aan hun ouders vertellen en dus ook relatief minder vaak hulp van hun ouders krijgen in de aanpak van pesten.

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven, vertellen vaak niemand dat ze gepest worden

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven, vertellen significant minder vaak aan hun ouders over het pesten, en worden dus ook significant minder vaak door hun ouders geholpen in de aanpak van pesten. Bovendien geven zij significant vaker aan niemand te vertellen over het pesten en geen hulp te krijgen tegen het pesten. Zoals eerder is beschreven zijn de kinderen die hun leven een onvoldoende geven relatief vaak kinderen die een andere seksuele gerichtheid hebben, of daar in ieder geval mee gepest worden. Mogelijk betreft het hier dus een groep kinderen die nog "in de kast zitten", wat hen belemmert om over het pesten te praten. Ook geven kinderen die hun leven een onvoldoende geven relatief vaak aan op te groeien met minder geld dan de kinderen om hen heen. Mogelijk schamen zij zich en/of willen zij hun ouders niet nog extra belasten met het pesten, bovenop de stress die al in het gezin speelt vanwege het moeten leven in (relatieve) armoede.

Kinderen willen dat pesten stopt en ze voelen zich gesteund als hierop wordt ingezet

Als het gaat over de hulp die kinderen krijgen in de aanpak van pesten zien we bij alle groepen dezelfde thema's naar voren komen in wat zij fijn en belangrijk vinden aan de hulp. Ook hebben ze dezelfde ideeën over hoe pesten aangepakt of opgelost zou moeten worden. Kinderen die gepest worden – ongeacht de reden waarmee ze gepest worden en ongeacht de impact die het pesten op hun ervaren welzijn heeft – vinden het belangrijk dat pesten stopt en dat ze weten dat ze niet alleen staan. Kinderen willen bij iemand terecht kunnen en willen zich gesteund voelen in hun pestervaringen.

Kinderen dragen twee type oplossingen aan tegen pesten: 1) harder straffen en 2) het bijbrengen van inzicht en empathie

In oplossingen die moeten komen om het pesten aan te pakken zien we – naast de optie 'gewoon oplossen'- eigenlijk twee stromingen: een deel van de kinderen vindt dat pesters (harder) gestraft moeten worden. Bijvoorbeeld door ze van school te sturen of ze een boete te geven. Een ander deel van de kinderen vindt dat er meer gedaan moet worden aan inzicht- en empathieontwikkeling. Pesters en andere kinderen zouden moeten weten hoe het voelt om gepest of buitengesloten te worden. Deze ideeën van kinderen komen overeen met factoren die naar voren komen in onderzoek naar een effectieve aanpak tegen pesten: het corrigeren van pestgedrag door leerkrachten bijvoorbeeld leidt er toe dat pesten afneemt en dat kinderen meer geneigd zijn de leerkracht te vertellen over pesten als dit speelt. Empathieontwikkeling en leren omgaan met diversiteit zijn in theorie belangrijke elementen die nu nog grotendeels missen in de verschillende interventies tegen pesten.⁶⁹

⁶⁹ Presentaties Van Bedem & Güroglu en Van Gils & Demol, Neurolab Symposium, 28 maart 2022

Vraag 4: Welke groep(en) kinderen geven hun leven een onvoldoende en welke oplossingen zien zij om het pesten aan te pakken?

Kinderen die gepest worden vanwege een combinatie van discriminatiegronden en uiterlijk, kleding en/of gedrag lijden het meest onder pesten

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat er specifieke groepen kinderen zijn, voor wie het pesten – en mogelijk de reden voor het pesten – hun leven zo lijkt te beïnvloeden, dat zij hun leven een onvoldoende geven. Het gaat hierbij om kinderen die om een combinatie van discriminatiegronden en niet-discriminatiegronden gepest worden. In het bijzonder zijn dit de kinderen die gepest worden vanwege hun seksuele gerichtheid en vanwege het feit dat zij opgroeien in (relatieve) armoede, gecombineerd met hun kleding en/of hun gedrag.

Niet praten over pesten en het niet oplossen van pesten hebben de grootste impact op het levensgeluk van gepeste kinderen

Kinderen die hun leven een onvoldoende geven benoemen het meest dat het pesten niet opgelost wordt. We zien bij deze kinderen ook terug dat zij überhaupt minder vaak vertellen over het pesten en dat zij minder vaak met hun ouders hun pestervaringen delen. Zij geven tevens vaker aan dat zij geen hulp krijgen tegen het pesten en geven minder vaak aan dat hun ouders hun helpen. Deze resultaten lijken samen te hangen: als deze kinderen minder vaak over het pesten vertellen, zullen zij ook minder vaak hulp krijgen, waarbij de kans groter is dat het pesten doorgaat. Zoals al eerder aangegeven speelt bij deze kinderen mogelijk mee dat twijfel over zichzelf (seksuele gerichtheid) of schaamte (armoede) hen belemmert over het pesten te praten.

In de aanpak van pesten verschillen zij echter niet van andere groepen kinderen: Ook kinderen die hun leven een onvoldoende geven, willen ofwel dat pesters harder aangepakt worden ofwel dat er meer aandacht besteed wordt aan empathieontwikkeling of inzicht bij andere kinderen over wat het betekent om gepest of buitengesloten te worden.

HET VERHAAL VAN GIVANA (11 JAAR)

'Ik word al sinds groep 3 gepest. Geen idee waarom. Ben ik een misfit? Na groep 4 ben ik van school gewisseld in de hoop dat het zou ophouden. Helaas ging het pesten op mijn nieuwe school gewoon door. Ik word gepest door een groepje populaire meisjes. Ze schelden me uit en sluiten me buiten.

Een tijdje was het nog erger. Dan werd ik na schooltijd opgewacht op een pleintje. De meisjes sloegen mij soms zo hard dat ik er blauwe plekken aan overhield. Ik durfde niet eens meer naar dansles, omdat ik bang was dat de kinderen op dansles die plekken zouden zien. Terwijl ik zo hou van dansen. En daar werd ik tenminste niet gepest. De kinderen op dansles waren heel aardig tegen mij.

Ik vond school door het pesten vreselijk. Ik zei vaak dat ik me niet lekker voelde, zodat ik niet behoefde te gaan. Op een gegeven moment durfde ik niet eens meer naar het winkelcentrum. Want de meisjes die mij pestten, kwamen daar ook. Ik lag dagen in bed en wilde niks meer. Er zijn kinderen die door het pesten niet meer willen leven. Dat was bij mij gelukkig niet zo. Maar ik voelde me wel heel slecht.

Nu ik in groep 8 zit, is het pesten gelukkig wat minder geworden. Dat is te danken aan mijn juf. Zij zegt dat ze vroeger ook is gepest en begrijpt hoe het is. Ze geeft straf aan de kinderen die me pesten. Ze stuurt ze uit de klas en geeft ze taakjes. Dan moeten ze bijvoorbeeld alles twee keer opschrijven of helpen met het opruimen van papier en dozen. En mijn juf heeft ook gebeld met de ouders. Volgend jaar ga ik naar de middelbare school. Ik ga daar een nieuwe start maken. Daar heb ik zin in.'

7. Aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken hebben we op basis van de 439 door gepeste kinderen ingevulde vragenlijsten verschillende aspecten van pesten, en de impact van pesten, vanuit de beleavingswereld van deze kinderen beschreven. Hun ervaringen hebben we, waar van toepassing, vergeleken met die van de 66 kinderen die niet gepest worden en toch de vragenlijst hebben ingevuld. Deze resultaten leiden tot zorgelijke conclusies, die de aandacht en inzet vragen van meerdere partijen om het pesten tegen te gaan en aan te pakken. Centraal hierbij is een brede overall aanpak van pesten en discriminatie, die het domein van school overstijgt. Pesten speelt zich niet af in een vastomlijnd begreemd gebied, waarmee ook de aanpak van pesten zich niet kan beperken tot de grenzen van ieders professionele werkveld. Rechten van kinderen, zoals het recht op gelijke behandeling (artikel 2 IVRK) en het recht op bescherming tegen geweld (artikel 19 IVRK) gelden namelijk voor alle kinderen op al hun levensgebieden.

Met onderstaande aanbevelingen spreken we een breed scala van partijen aan om pesten, in al z'n vormen en op alle plekken, serieus te nemen en tegen te gaan. Maar uiteindelijk moet iedereen in onze samenleving, zeker volwassenen en ook kinderen zelf, die weten of zien dat een kind gepest wordt, zich aangesproken voelen. Want pesten vindt plaats in de samenleving en wij vinden het van belang dat ieder gepest kind zich gesteund weet. Dat betekent dat iedereen een verantwoordelijkheid heeft om daar waar pesten plaatsvindt niet weg te kijken.

Aan de ministeries van OCW, VWS, BZK en SZW

Aanbeveling 1: Verbeter de samenwerking tussen de ministeries van OCW, VWS, BZK en SZW bij het beleid rond het terugdringen van pesten. Juist omdat pesten op vele leefdomeinen plaatsvindt en verschillende gronden en verschijningsvormen heeft.

Pesten, zo blijkt speelt breder dan alleen op school. Hoewel antipestbeleid vanuit de ministeries van OCW en VWS gecoördineerd moet worden, is betrokkenheid van het ministerie van BZK van belang: Bij bijna een-derde van de gepeste kinderen in dit onderzoek is namelijk feitelijk sprake van discriminatie. Daarnaast is de online wereld een belangrijk domein waarin kinderen gepest worden. Betrokkenheid van het ministerie van SZW wordt geadviseerd in verband met de pestervaringen van kinderen die opgroeien in armoede en die überhaupt geconfronteerd worden met de stress en gevolgen van armoede.

Aanbeveling 2: Er moet een brede domeinoverstijgende aanpak van pesten komen en een domeinoverstijgende verantwoordelijke komen. Dit betekent dat er ook programma's ontwikkeld moeten worden om pesten in de buurt en online tegen te gaan. Tevens moet een verantwoordelijke worden aangesteld die deze domeinen coördineert zodat er afstemming is tussen buurt en school en de online wereld van kinderen.

De huidige programma's en interventies tegen pesten zijn sterk gericht op het onderwijs. Interventies tegen discriminatie lijken zich te beperken tot sportverenigingen en stageplaatsen. Kinderen die het meest onder pesten lijden, geven echter aan op meerdere levensdomeinen gepest te worden, waarbij vooral in de buurt en de online wereld er uit springen. Daarnaast lijden kinderen het meest als zij gepest worden op basis van een combinatie van discriminatiegronden en kleding, uiterlijk en/of gedrag. Gemeenten moeten in deze brede domeinoverstijgende aanpak een centrale rol nemen, waarbij gedacht kan worden aan aansluiting bij gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen, zoals deze sinds 2009 bij wet

bestaan.⁷⁰ Een algemeen meldpunt dat toeziet op alleen het onderwijs, zoals nu voorgesteld is door het ministerie van OCW is een goed initiatief, maar zou verbeterd kunnen worden door een dergelijke brede insteek.⁷¹

Aanbeveling 3: Kom met een aanpak om kinderen te stimuleren te praten over hun pestervaringen.

Kinderen die het meest lijden onder pesten, praten hier het minst over met hun ouders en/of andere volwassenen. Zij hebben tevens het meest te maken met pesten op verschillende levensdomeinen. Voor een specifieke groep kinderen is er daarnaast sprake van zowel gepest worden als van opgroeien in armoede. Het is daarom van belang met ervaringsdeskundigen te onderzoeken hoe met name kinderen bereikt kunnen worden die niet over hun pestervaringen willen praten. Betrek hen bij het ontwikkelen van outreachend, laagdrempelig beleid. Hoewel dit in de praktijk op gemeentelijk niveau plaats zal vinden, vragen we de ministeries van OCW, VWS, BZK en SZW om hier een coördinerende rol in te nemen.

Aan de PO-raad, de VO-raad, onderwijsinstellingen, PABO-opleidingen en opleidingen voor politie en sociaal-pedagogisch werk, wijkagenten en wijkteams

De aanpak van pesten vraagt de inzet en betrokkenheid van meerdere partijen. De aanbevelingen gelden daarom ook voor de PO- en VO-raad en de verschillende PABO's om (aankomend) leerkrachten instrumenten en handvatten te bieden om pesten op school tegen te gaan. Maar ook sportkoepels, sportverenigingen, wijkteams en wijkagenten roepen wij op de handen ineen te slaan daar waar pesten buiten school plaatsvindt.

Aanbeveling 4: Geef pesten en discriminatie een volwaardige plek in het curriculum van de opleidingen zoals de PABO, de Politieacademie en de opleiding tot jongerenwerker of sportinstructeur (zie ook aanbeveling 6).

Pesten gaat door alle domeinen van de samenleving heen en heeft een enorme impact op degenen die er in hun leven mee te maken krijgen. Besteed hier aandacht aan in de opleidingen die gericht zijn in het werken met kinderen en jongvolwassenen.

Aanbeveling 5: Geef leerkrachten, jongerenwerkers, wijkagenten handvatten om pesten te corrigeren en de effecten van pesten inzichtelijk te maken voor kinderen.

Alle kinderen die gepest worden, ongeacht de reden voor het pesten of de impact van pesten geven aan dat de oplossing tegen pesten voor hen ligt in het enerzijds harder optreden tegen pesters en anderszijds aan pesters en omstanders inzichtelijk te maken hoe het is om gepest te worden. Deze vorm van empathie-ontwikkeling mist nu grotendeels in de aanpak van pesten, zo blijkt uit onderzoek.⁷² Ook blijkt dat als pesten steviger bestraft wordt, kinderen eerder vertellen over pesten. Voor leerkrachten en andere professionals in het jeugdveld blijkt dit soms lastig te zijn, zeker daar waar pesten discriminatie raakt. Het is daarom van belang dat (aankomend) professionals beter leren hoe dit onderwerp te bespreken en aan te pakken.⁷³

⁷⁰<https://wetten.overheid.nl/BWBR0026168/2020-01-01>

⁷¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/03/05/stevigere-aanpak-voor-veiligheid-op-school>

⁷² Hierbij is niet gezegd dat pesters geen empathie ontwikkeld hebben, maar dat zij deze niet ervaren richting het gepeste kind (persoonlijk gesprek M. van Stigt, 2022).

⁷³ Presentaties Van Bedem & Güroglu en Van Gils & Demol, Neurolab Symposium, 28 maart 2022; Felten, et al., 2020

In het verlengde van aanbeveling 4 en 5:

Aanbeveling 6: *Investeer in het trainen van (aankomend) docenten en andere volwassenen in het omgaan met pesten en discriminatie. Geef hen handvatten om pesten aan te pakken en het gesprek te voeren over pesten en discriminatie.*

Opvallend veel gepeste kinderen geven aan dat ook volwassenen pesten. Dit gaat om docenten die handelingsverlegen lijken maar ook om ouders die te weinig sensitief zijn.

Volwassenen moeten zich hiervan bewust zijn en hebben een rol in de aanpak van pesten. Zowel scholen als gepeste kinderen wijzen op de rol die ouders kunnen vervullen bij de aanpak van pesten. Als een kind of leerling gepest wordt moeten ouders betrokken worden en ondersteunend zijn in uitvoering van de gekozen aanpak. Docenten horen op te treden en niet mee te doen in het pestgedrag van leerlingen. Om handelingsverlegenheid tegen te gaan is het van belang dat huidige docenten maar ook aankomende docenten meer vertrouwen krijgen in hoe zij met pesten en discriminatie om kunnen gaan. Daar waar pesten zich buiten school afspeelt zien wij hierin ook een rol voor wijkteams, jongerenwerkers en/of wijkagenten.

Aan de Onderwijsinspectie

Aanbeveling 7: *De Onderwijsinspectie moet toezicht houden op het daadwerkelijk en goed inzetten van effectief bewezen pestinterventies op scholen en op het naleven van de maatregelen uit de Wet 'Sociale veiligheid'.*

Er zijn effectief bewezen programma's om pesten aan te pakken die op scholen worden gebruikt. Helaas worden deze programma's te vaak niet (goed) ingezet en uitgevoerd. Uit de evaluatie van de Wet 'Sociale veiligheid' zijn aanbevelingen gekomen die wij hierbij nogmaals willen onderstrepen, zoals de monitoring van de veiligheidsbeleving, een integrale aanpak binnen scholen van pesten en betere informatievoorzieningen. Daarnaast ondersteunen we het idee van het ministerie van OCW waarbij de Onderwijsinspectie wordt gevraagd scherper toezicht te houden op de veiligheid op scholen.

Naast bovenstaande aanbevelingen zien wij ook een rol voor kenniscentra zoals het Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en wetenschappelijke experts op het gebied van pesten en discriminatie

Aan hen vragen wij:

Aanbeveling 8: *Onderzoek met experts op het gebied van pesten en op het gebied van discriminatie naar mogelijkheden om discriminatiegronden een plek te geven in de anti-pestten aanpak. Ontwikkel dergelijke brede interventies en zorg dat deze ook beschikbaar zijn voor plekken buiten school.*

Veel gepeste kinderen hebben te maken met discriminatie, eventueel in combinatie met pesten op andere niet-discriminatiegronden. Meisjes en kinderen die zich als 'anders' definiëren ervaren pesten vooral als discriminatie rond seksuele gerichtheid en genderidentiteit. Jongens met dergelijke discriminatie-ervaringen noemen vaak dat er sprake is van een handicap.

In het verlengde van aanbeveling 8:

Aanbeveling 9: *Zorg voor beschikbare informatie voor kinderen en ouders over waar kinderen terecht kunnen met hun pestervaringen, ook als ze dit anoniem willen doen en ook als hierbij feitelijk sprake is van discriminatie.*

Er zijn organisaties waar ouders en kinderen terecht kunnen, maar dat is niet altijd bij hen bekend.

Literatuurlijst

Aboud, F. E., & Amato, M. (2003). Developmental and socialization influences on intergroup bias. In R. Brown & S. Gaertner (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes*. Handbooks of Social Psychology. Geraadpleegd op 18 maart 2022 van <https://is.gd/nxTAGy>

Aboud, F. E., Tredoux, C., Tropp, L. R., Brown, C. S., Niens, U., & Noor, N. M. (2012). Interventions to reduce prejudice and enhance inclusion and respect for ethnic differences in early childhood: A systematic review. *Developmental Review*, 32(4), 307-336. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2012.05.001>

Andriessen, I., van Rooijen, M., Day, M., Van den Berg, A., Mienis, E., & Verweij, N. (2021). *Ongelijke kansen op de stagemarkt: Onderzoek naar objectief vastgestelde en ervaren stagediscriminatie in het mbo in Utrecht*. Verwey jonker instituut. Geraadpleegd op 10 maart 2022 van https://www.rocmn.nl/sites/rocmn/files/uploads/Onderzoeksrapport%20Ongelijke%20kansen%20op%20de%20stagemarkt_0.pdf

Bassa. (2020). *Interventie PRIMA*. Nederlands jeugdinstituut. Geraadpleegd op 12 maart 2022 van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-PRIMA-aanpak-van-pest-en-voor-scholen.pdf>

De Kindertelefoon. (2020). *Wat Kinderen bezighoudt in Coronatijd: periode 16 maart t/m 12 april 2020*. De Kindertelefoon. Geraadpleegd op 19 maart 2022 van <https://www.cjg043.nl/wp-content/uploads/2020/05/Hand-Out-De-Kindertelefoon-Wat-kinderen-bezighoudt-in-coronatijd.pdf>

Faber, M. (2015). *Plezier op school*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 16 maart 2022 van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-Plezier-op-school.pdf>

Felten, H., Broekroelofs, R., & Van de Kamp, J. (2020). *Opgroeien zonder vooroordelen: wat werkt in het verminderen van vooroordelen en discriminatie onder kinderen op de basisschool?* Kennisplatform Integratie & Samenleving. Geraadpleegd op 15 maart 2022 van https://www.kis.nl/sites/default/files/opgroeien_zonder_vooroordelen-def_0.pdf

Felten, H., Van Rooijen, M., Reches, L., & Broekroelofs, R. (2021). *MBO-stagediscriminatie voorkomen en aanpakken: wat kan werken?* Kennisplatform Integratie & Samenleving. Geraadpleegd op 20 maart 2022 van <https://www.kis.nl/publicatie/mbo-stagediscriminatie-voorkomen-en-aanpakken-wat-kan-werken>

Franken. (2018). *Aanpak pesten: wat werkt?* Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 16 maart 2022 van https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Watwerkt_AanpakPesten.pdf

Farrington, D. P., & Ttofi, M. M. (2009). School-based programs to reduce bullying and victimization. *Campbell systematic reviews*, 5(1), 1-148. <https://doi.org/10.4073/csr.2009.6>

Gaffney, H. (2019). Evaluating the effectiveness of school-bullying prevention programs: An updated meta-analytical review. *Aggression and violent behavior*, 45, 111-133. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.07.001>

Huijnk, W., & Van Beusekom, G. (2021). *Wat maakt het verschil?: Over het welzijn, de sociale relaties en de leefstijl van lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 21 maart 2022, van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/12/10/wat-maakt-het-verschil>

Kalverboer, M. & Zijlstra, E. (2006). Het belang van het kind in het Nederlands recht, Voorwaarden voor ontwikkeling vanuit een pedagogisch perspectief. Uitgeverij SWP: Amsterdam.

Kaufman, T. M., & Baams, L. (2022). Disparities in perpetrators, locations, and reports of victimization for sexual and gender minority adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 70(1), 99-107. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.06.024>

Kinderombudsman (2020). Als je het ons vraagt. Thuis in 2020, rapportnummer KOM009/2020;

Kinderombudsman (2018). Als je het ons vraagt. Kinderrechtentour 2018, rapportnummer KOM009/2018;

Kinderombudsman (2016). Als je het ons vraagt, rapoortnummer KOM018/2016

Mishna, F., Khoury-Kassabri, M., Gadalla, T., & Daciuk, J. (2012). Risk factors for involvement in cyber bullying: Victims, bullies and bully-victims. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 63–70. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.08.032>

Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, A. E., & Meulen, M. van der (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology*, 49(3), 339-359. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2011.03.003>

Orobio de Castro, B., Mulder, S., Van der Ploeg, R., Onrust, S., Van den Berg, Y., Stoltz, S., ... Scholte., R. (2018). *Wat werkt tegen pesten? Effectiviteit van kansrijke programma's tegen pesten in de Nederlandse onderwijspraktijk*. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek. Geraadpleegd op 19 maart 2022 van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/wat-werkt-tegen-pesten-eindrapport.pdf>

ROA. (2018). *MBO Stages en de migratieachtergrond van studenten*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. Geraadpleegd op 16 maart 2022 van <https://roa.nl/files/roaf201817mbostagespdf>

Saarento, S., & Salmivalli, C. (2015). The role of classroom peer ecology and bystanders' responses in bullying. *Child Development Perspectives*, 9(4), 201-205. <https://doi.org/10.1111/cdep.12140>

Salmivalli, C., Kärnä, A., & Poskiparta, E. (2011). Counteracting bullying in Finland: The KiVa program and its effects on different forms of being bullied. *International Journal of Behavioral Development*, 35(5), 405-411. <https://doi.org/10.1177/0165025411407457>

Sociaal Cultureel Planbureau (2020) Discriminatie in Nederland II, verkregen via: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii>

Stevens, G. W. J. M., van Dorsselaer, S., Boer, M., de Roos, S., Duinhof, E. L., Ter Bogt, T. F. M., ... & de Looze, M. (2018). *HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht University. Geraadpleegd op 14 maart 2022 van <https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/af1640-gezondheid-en-welzijn-van-jongeren-in-nederland/>

Symons, K., Ponnet, K., Walrave, M., & Heirman, W. (2018). Cyberpesten bij jongeren. *Kind en adolescent*, 39(1), 22-40. <https://doi.org/10.1007/s12453-017-0163-6>

Tajfel, H. and Turner, J.C. (2004). The Social Identity Theory of Intergroup Relations, in: J.T. Jost and J. Sidanius (Eds.), *Political Psychology: Key Readings in Social Psychology* (pp.276-293). New York, NY: Psychology Press.

Ten Heggeler, M. (2016). *Interventie Taakspel*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 15 maart 2022 van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-Taakspel>.

Van Bedem, N. & Güroglu, B. (28 maart 2022). Mogelijkheden tot verrijking van school-brede interventies, Neurolab Symposium, Utrecht

Van Gils, F. & Demol, K. (28 maart 2022). De rol van de leerkracht bij pestsituaties, Neurolab Symposium, Utrecht

Van Nieuwstadt, M. (2021, december). Niet-werkende programma's tegen pesten zijn populair. *Onderwijsblad*. Geraadpleegd op 17 maart 2022 van http://www.rene-veenstra.nl/wp-content/uploads/2021/12/Onderwijsblad_dec21-gecomprimeerd.pdf

Veenstra, R. (2014). Groepsprocessen bij jongeren: over pesten en ander probleemgedrag. *Kind & Adolescent*, 35(2), 86-99. <https://doi.org/10.1007/s12453-014-0013-8>

Veenstra, R., Huitsing, G., Gremmen, M., Koens, R., Oldenburg, B., Van der Ploeg, R., Rambaran, A., Rijntjes, V., Velthausz, F., & Van der Zee, T. (2015). *Interventie KiVa*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 17 maart 2022 van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-KiVa.pdf>

Wartenbergh-Cras, F., Bendig-Jabos, J., & Van der Valk, I. (2021). Evaluatie wet veiligheid op school. MOOZ & ECORYS. Geraadpleegd op 18 maart 2022 van <https://open.overheid.nl/repository/ronl-2ada2c43-c6ac-43aa-bfcf-c97458846b4c/1/pdf/evaluatie-wet-veiligheid-op-school-eindrapport.pdf>

Bijlage 1: Onderzoeksopzet

Het onderzoek is geopend op 24 september in aanloop van de Week tegen Pesten. Omdat er in die week veel aandacht is voor het onderwerp pesten, hielp ons dit in het genereren van respons op de vragenlijst. In de Week tegen Pesten hebben we dagelijks via social media kinderen tussen de 8 en 18 jaar met pestervaringen, opgeroepen de vragenlijst in te vullen. In de twee weken die daarop volgden hebben we om de paar dagen via social media een oproep gedaan. Bij deze oproepen hebben we ons gericht op de verschillende levensdomeinen van kinderen (school, sportvereniging, werk/stage, de buurt en online).

Naast social media oproepen heeft Missing Chapter Foundation via een item in hun De Dag Vandaag op basisscholen aandacht gevraagd voor zowel het onderwerp pesten als voor de vragenlijst van de Kinderombudsman.

De vragenlijst is op 17 oktober 2021 gesloten.

B.1 Doelgroep

Het onderzoek was gericht op kinderen tussen de 8 en 18 jaar die zelf gepest zijn. Deze doelgroep hebben we ad hoc uitgebreid naar kinderen tussen de 8 en 18 jaar met en zonder pestervaringen, omdat ook een aanzienlijk deel van de vragenlijsten ingevuld was door kinderen zonder pestervaringen. Wanneer dit van toepassing is, maken we bij verschillende thema's niet alleen een vergelijking tussen gepeste kinderen onderling maar ook tussen gepeste kinderen en niet-gepeste kinderen.

Naast dat veel kinderen op de oproep gereageerd hebben, hebben ook veel volwassenen contact opgenomen met de Kinderombudsman. Zij belden of mailden vooral om hun pestervaringen en de impact die het op hun leven heeft, en gehad heeft te ons te delen. Hoewel deze informatie heel belangrijk is geweest om wederom de impact van het pesten in beeld te krijgen, is deze informatie in dit onderzoek niet verder meegenomen.

B.2 Onderzochte thema's

We hebben de pestervaringen van kinderen vanuit verschillende invalshoeken benaderd. De vragen uit de vragenlijst zijn onderverdeeld in drie bredere thema's, die ook terugkomen in de resultaten-hoofdstukken. Een exemplaar van de vragenlijst is opgenomen als bijlage 3.

Het thema 'pestervaringen' bestond uit vragen over de redenen voor het pestgedrag, de vorm die het pesten aanneemt, de frequentie waarin het pesten plaatsvindt en op welke domeinen (school, thuis, de buurt, online, stage, sport/hobbyvereniging) het pesten plaats vindt.

Het thema 'impact van pesten' bestond uit vragen over de ervaren veiligheid op diezelfde levensdomeinen, het vertrouwen dat kinderen in hun toekomst hebben en het respect dat zij ervaren. Ook vroegen we hierbij naar het rapportcijfer dat kinderen hun leven geven.

Het thema 'hulp bij pesten' bestond uit vragen over de hulpbronnen van kinderen (aan wie vertellen ze over het pesten en wie biedt hulp tegen het pesten. Hierbij vroegen we ook naar hun ervaringen met de hulp die ze kregen – als dit van toepassing was – wat zij zelf als een goede aanpak tegen pesten zien.

B.3 Onderzoeksmethoden

Het onderzoek bestond uit een online vragenlijst van 26 vragen met deels open en deels gesloten vragen. Zie ook de vragenlijst in bijlage 3.

De open vragen hebben we kwalitatief en inductief geanalyseerd, wat wil zeggen dat de antwoorden van de kinderen hebben geleid tot een aantal centrale onderwerpen. Voor de gesloten vragen hebben we gebruik gemaakt van enkele toetsen in SPSS.

Door middel van de 'frequencies'-optie in SPSS hebben we de beschrijvingen van de pestervaringen en de impact van pesten, kunnen analyseren, evenals de gemiddelden op bijvoorbeeld de rapportcijfers of het aantal levensdomeinen waarop kinderen gepest worden.

Voor de vergelijkingen tussen groepen hebben we twee toetsen gebruikt in SPSS: de pearson chi-square en de one-way ANOVA.

De one-way ANOVA hebben we alleen gebruikt voor de vergelijkingen met betrekking tot het rapportcijfer. Dit omdat we uit eerder onderzoek weten dat de kwaliteit van leven op verschillende omgevingsvoorwaarden (zoals school, vrije tijd, contact met vrienden en de thuissituatie) een causaal (oorzakelijk) verband houdt met het rapportcijfer.⁷⁴

Voor alle andere vergelijkingen tussen groepen hebben we gebruik gemaakt van de pearson chi-square, die alleen een correlatie (samenhang) weergeeft tussen verschillende variabelen. Daarbij hebben we Cramér's V gebruikt om de sterkte van de correlatie te bepalen. Pearson chi-square bepaalt of de verschillen niet op toeval berusten (significatieniveau) terwijl Cramér's V daarbij aangeeft hoe sterk de gevonden samenhang is. Cramér's V loopt van 0 (verwaarloosbaar) tot 1 (erg sterk verband). Waarden tussen 0.2 en 0.4 worden gezien als gemiddeld en vanaf 0.4 als sterk

⁷⁴ Kalverboer & Zijlstra, 2006

Bijlage 2: Tabellen en overzichten van het vragenlijstonderzoek

GROND VOOR PESTEN

	Aantal keer genoemd (n)	Percentage van keren benoemd (%)
DISCRIMINATIEGRONDEN	37	8,4
ANDERE GRONDEN	144	32,8
BEIDE GRONDEN	94	21,4
IK WEET HET NIET	104	23,7
ANDERE GRONDEN	53	12,1
NIETS GENOEMD	7	1,6
TOTAAL	439	100

Tabel 1: Overzicht van de gronden waarom kinderen gepest worden, in aantallen en percentage kinderen

AANTAL_DOMEINEN

	Aantal kinderen (n)	Percentage kinderen (%)
1	248	56,5
2	126	28,7
3	52	11,8
4	10	2,3
5	1	0,2
7	2	0,5
TOTAAL	439	100

Tabel 2: Overzicht van het aantal levensdomeinen waarin kinderen gepest worden, in aantallen kinderen en percentage kinderen

kinderombudsman

Grond pesten	Aantal kinderen (n)	Percentage kinderen (%)	Reden gepest	Aantal keer genoemd	percentage o.b.v. aantal kinderen	Reden gepest	Aantal keer genoemd	percentage o.b.v. aantal kinderen
Discriminatiegronden	37	8%	Andere huidskleur	19	15%	Uiterlijk	152	38%
beide gronden	94	21%	Andere nationaliteit/herkomst	21	16%	Kleding	80	20%
andere gronden	144	33%	Andere seksuele voorkeur	41	31%	Gedrag	131	33%
ik weet het niet	104	24%	Ander geloof of politieke mening	21	16%	Weet ik niet	181	46%
andere gronden	53	12%	Ziekte of handicap	37	28%	Andere reden	92	23%
niets genoemd	7	2%	Ouders minder geld	19	15%	Aantal keer genoemd	636	161%
Totaal	439	100	Jongen of meisje	20	15%	Aantal kinderen	395	100%
			Niet weet jongen of meisje	14	11%			
			Aantal keer genoemd	192	147%			
			Aantal kinderen	131	100%			

Tabel 3: Overzicht van de redenen waarom kinderen gepest worden, geclusterd op basis van (discriminatie)gronden, in aantallen en percentages

kinderombudsman

Vorm van pesten	Aantal keer genoemd	percentage op basis van het aantal kinderen
Negeren en buiten sluiten	201	46%
Uitschelden en namen geven	265	60%
Spullen afpakken en bedreigen	126	29%
Duwen, slaan, schoppen	188	43%
Anderen op te stoken	176	40%
Andere manier	82	19%
Aantal keer genoemd	1038	236%
Aantal kinderen	439	100%

Tabel 5: Vormen van pesten, in aantallen en percentages

kinderombudsman

Manier waarop gepest wordt	Hoe vaak word je ongeveer gepest?											
	Dagelijks (n)	Dagelijks (%)	Iedere week wel een keer (n)	Iedere week wel een keer (%)	Ongeveer één keer per maand (n)	Ongeveer een keer per maand (%)	Eén of een paar keer in mijn leven (n)	Eén of een paar keer in mijn leven (%)	Weet ik niet zo goed (n)	Weet ik niet zo goed (%)	Totaal (n)	Totaal (%)
Mij te negeren en/of buiten te sluiten	71	16,2%	46	10,5%	11	2,5%	22	5,0%	51	11,6%	201	45,8%
Mij uit te schelden en/of bijnamen te geven	85	19,4%	66	15,0%	14	3,2%	32	7,3%	68	15,5%	265	60,4%
Spullen van mij af te pakken en/of mij te bedreigen	53	12,1%	28	6,4%	7	1,6%	8	1,8%	30	6,8%	126	28,7%
Door mij te duwen, slaan en/of schoppen	63	14,4%	41	9,3%	10	2,3%	16	3,6%	58	13,2%	188	42,8%
Door andere kinderen op te stoken tegen mij	75	17,1%	46	10,5%	10	2,3%	14	3,2%	31	7,1%	176	40,1%
Anders, namelijk:	20	4,6%	10	2,3%	3	0,7%	14	3,2%	35	8,0%	82	18,7%

Tabel 6: Manieren en frequentie van pesten met elkaar vergeleken, in aantallen en percentages kinderen

kinderombudsman

Voel je je veilig?	Thuis (n)	Thuis (%)	Op school (n)	Op school (%)	In de buurt (n)	In de buurt (%)	Sport/ho bby (n)	Sport/ho bby (%)	Vrienden (n)	Vrienden (%)	Online (n)	Online (%)
Nee, nooit	10	2,8%	33	9,4%	22	6,4%	18	5,3%	9	2,6%	29	9,2%
Soms	32	9,0%	101	28,9%	82	24,0%	46	13,6%	32	9,2%	80	25,5%
Ja, meestal	91	25,6%	146	41,7%	128	37,4%	100	29,6%	119	34,4%	105	33,4%
Ja, altijd	223	62,6%	70	20,0%	110	32,2%	174	51,5%	186	53,8%	100	31,8%
Totaal	356	100,0%	350	100,0%	342	100,0%	338	100,0%	346	100,0%	314	100,0%

Tabel 7: Ervaren veiligheid in verschillende levensdomeinen, in aantallen en percentages van keren genoemd

HELPT IEMAND JOU	AANTAL KEER BENOEMD (N)	PERCENTAGE KINDEREN (%)
NEE	75	17,1%
MIJN OUDERS	219	49,9%
LEERKRACHT/MENTOR	141	32,1%
VERTROUWENSPERSOON	29	6,6%
BAAS/STAGEBEGELEIDER	7	1,6%
VRIENDEN	111	25,3%
ANDERE KINDEREN	20	4,6%
TRAINER/COACH	18	4,1%
IEMAND ANDERS	68	15,5%
TOTAAL GENOEMD	688	156,8%
TOTAAL AANTAL KINDEREN	439	100%

Tabel 8: Hulpbronnen voor kinderen bij pesten, in aantallen keren genoemd en percentage van de kinderen

Bijlage 3: Vragenlijst kinderen

Bedankt dat je de vragenlijst in wilt vullen!

De Kinderombudsman maakt zich er zorgen over dat kinderen nog steeds gepest worden. Daarom doen we een onderzoek naar pesten.

De vragenlijst is bedoeld voor alle kinderen die ervaring hebben met pesten: kinderen die gepest worden of kinderen die vroeger gepest zijn. Wij willen heel graag van jou horen waarom kinderen gepest worden. Gebeurt dat alleen op school of ook daar buiten? Maar ook: wat zie jij als oplossing tegen pesten?

Uitleg over de vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit 26 vragen. Je bent ongeveer 30 minuutjes bezig om deze in te vullen. Als je even pauze wilt houden, dan kan dat. De vragenlijst slaat automatisch op. Je kunt er dan later weer mee verder gaan.

Je kunt de vragenlijst helemaal anoniem invullen. Dit betekent dat wij niet kunnen zien wie jij bent. Op onze [website](#) staat meer informatie over hoe wij met de vertrouwelijke informatie van kinderen in onderzoek omgaan.

Maak kans op een bol.com-bon

Onder alle kinderen die de vragenlijst tot het einde hebben ingevuld, verloten we een paar bol.com-bonnen. Als je hier aan mee wilt doen, hebben we wel jouw emailadres nodig. Dan kunnen we contact met je opnemen als je er één gewonnen hebt. Jouw emailadres kun je hieronder invullen.

Belangrijk om te weten is dat alle emailadressen worden vernietigd als het onderzoek is afgelopen.

Vind je vragen op papier saai of moeilijk?

We kunnen dan ook telefonisch de vragen met je bespreken, zodat je er met ons over kunt praten. Als je hieronder jouw emailadres achterlaat, dan hoor je snel van ons! Ook dan zullen we na het onderzoek jouw emailadres vernietigen.

Wat doen we met jouw antwoorden?

Je vraagt je misschien nog af waar deze vragenlijst voor bedoeld is. En wat we doen met jouw

antwoorden. We gebruiken jouw antwoorden voor ons onderzoek naar pesten. Wat jij en andere kinderen ons vertellen via deze vragenlijst schrijven we op in een rapport. Dat sturen

we op naar de minister van Onderwijs en andere mensen die moeten zorgen dat pesten aangepakt wordt. Bijvoorbeeld scholen en sportverenigingen. We willen dat zij het rapport lezen en leren wat er volgens jullie moet gebeuren om pesten aan te pakken.

De Kinderombudsman

Wil je meer weten over de Kinderombudsman en wat wij doen? Kijk dan op onze website www.dekinderombudsman.nl.

Alvast bedankt!

0. Wil je graag dat we jou bellen of wil je meedoen aan de loterij? Laat dan hier jouw emailadres achter.

- Ik wil dat je mij belt
- Ik vul de vragenlijst in en wil kans maken op de bol.com bon

Wat informatie over jou

*1. Ik ben een

- Jongen
- Meisje
- Anders

*2. Ik ben [8-18] jaar *(is een schuiflat in Survey Monkey)*

3. ik ga naar

- De basisschool
- Het speciaal (basis)onderwijs
- Het voortgezet onderwijs
- Het voortgezet speciaal onderwijs
- Het MBO/HBO/WO
- Anders, namelijk...

4. Wie vult deze vragenlijst in?

- Ikzelf
- Ikzelf met hulp van een van mijn ouders of een andere volwassene die ik vertrouw
- Ik als ouder/verzorger vul de vragenlijst in, samen met mijn kind

*5. Als je een rapportcijfer zou mogen geven aan jouw leven, welk cijfer zou je dan geven?

1 – 10 *[schaal in survey monkey]*

Ervaringen met pesten

*6. Word je nu gepest of ben je vroeger gepest?

- Ik werd vroeger gepest maar het is nu gestopt
- Ik word nu gepest maar het wordt wel minder
- Ik word nu gepest en het wordt steeds erger
- Ik word nu gepest en het blijft ongeveer hetzelfde

*7. Als kinderen mij pesten gebeurt dit vooral; *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- Thuis
- In de instelling waar ik woon
- Op school

- In de buurt waar ik woon
- Op mijn sport- of hobby-vereniging
- Op mijn bijbaan of stage
- Online
- Anders, namelijk...

*8. De reden waarom kinderen mij pesten is; *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- Omdat ik een andere huidskleur heb dan de meeste kinderen om mij heen
- Omdat ik een andere nationaliteit of herkomst heb dan de meeste kinderen om mij heen
- Omdat ik een andere seksuele voorkeur heb dan de meeste kinderen om mij heen
- Omdat ik een ander geloof of politieke mening heb dan de meeste kinderen om mij heen
- Omdat ik een ziekte of handicap heb (*bijvoorbeeld, je zit in een rolstoel of je hebt ADHD*)
- Omdat mijn ouders minder geld hebben dan die van de meeste kinderen om mij heen
- Omdat ik een meisje of jongen ben
- Omdat ik nog niet zeker weet of ik een meisje of een jongen ben
- Over hoe ik er uit zie (*bijvoorbeeld jouw neus, oren of jouw gewicht*)
- Over mijn kleding
- Over mijn gedrag (*bijvoorbeeld omdat je verlegen bent of heel druk*)
- Weet ik eigenlijk niet zo goed
- Een andere reden, namelijk...

9. Wil je hier meer over vertellen? *[open vraag]*

...

*10. Als kinderen mij pesten, doen ze dit door; *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- Mij te negeren en/of buiten te sluiten
- Mij uit te schelden en/of bijnamen te geven
- Spullen van mij af te pakken en/of mij te bedreigen
- Door mij te duwen, slaan en/of schoppen
- Door andere kinderen op te stoken tegen mij
- Anders, namelijk...

11. Zou je een voorbeeld kunnen geven van een pestervaring die op jou veel indruk heeft gemaakt? *[open vraag]*

...

*12. Heb je het idee dat je soms gepest wordt door volwassenen?

- Ja, want...
- Nee

13. Wil je hier meer over vertellen? *[open vraag]*

...

*14. Hoe vaak word je ongeveer gepest?

- Dagelijks
- Iedere week wel een keer
- Ongeveer één keer per maand
- Eén of een paar keer in mijn leven
- Weet ik niet zo goed

15. Hoeveel weken/maanden/jaren word je al gepest? *[open vraag]*

...

Hulp bij pesten

*16. Als ik gepest word, vertel ik dit; *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- Mijn ouder(s)
- Mijn leerkracht
- Mijn baas of stagebegeleider
- Mijn vrienden
- Een volwassene die ik vertrouw, bijvoorbeeld een opa of oma of een buurvrouw
- Mijn trainer of coach
- Ik bel met de kindertelefoon
- Ik vertel aan niemand dat ik gepest word
- Anders, namelijk...

*17. Helpt iemand jou om het pesten te stoppen? *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- Nee
- Ja, mijn ouders
- Ja, mijn leerkracht of mentor
- Een vertrouwenspersoon op school of werk/stage
- Ja, mijn baas of stagebegeleider
- Ja, mijn vrienden
- Ja, andere kinderen die in de buurt zijn
- Ja, mijn trainer of coach
- Ja, ik heb hiervoor begeleiding of een training
- Iemand anders, namelijk...

18. Als je hulp krijgt om het pesten te stoppen, wat voor hulp krijg je dan? *[open vraag]*

19. Wat vind je fijn aan die hulp? *[open vraag]*

20. Wat vind je juist niet fijn aan die hulp? *[open vraag]*

Jezelf kunnen zijn

21. Voel jij je veilig:

	Ja, altijd	Ja, meestal	Soms niet	Nooit
Thuis				
Op school				
In de buurt				
Op jouw sport- of hobby vereniging				
Op werk of stage				
Bij jouw vrienden				
Online				

22. Wil je hier meer over vertellen? *[open vraag]*

23. Vind je dat andere mensen (kinderen en volwassenen) genoeg respect voor jou hebben? *[open vraag]*

- ☐ Ja, want...
- ☐ Nee, want...

24. Heb je vertrouwen in de toekomst? *[open vraag]*

- ☐ Ja, want...
- ☐ Nee, want...

Tot slot

*25. Als er een minister tegen Pesten zou zijn, wat zou jij dan willen dat hij/zij doet om het pesten op te lossen? *[open vraag]*

26. Wil je zelf nog iets kwijt wat wij nog niet gevraagd hebben? *[open vraag]*

...

**kinder
ombudsman**

Dit is een publicatie van
de Kinderombudsman

14 juni 2022

www.kinderombudsman.nl